

# ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa

**VI. évfolyam 70. szám**

**2002. december**

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék,,”  
(Vörösmarty Mihály)

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén 17 órakor - hívottan és hívatlanul - mindenkit szeretettel vár a  
Budapest, V. Semmelweis utca 1-3. I. emeleti zeneterembe

---

**Lapunk az interneten:** [www.magy-orm.axelero.hu](http://www.magy-orm.axelero.hu) honlapon.

**Elektronikus levélcímünk (E-mail):** [magyar.ormeny@axelero.hu](mailto:magyar.ormeny@axelero.hu)

**Elektronikus levélcímünk (E-mail):** [magyar.ormeny@mail.datanet.hu](mailto:magyar.ormeny@mail.datanet.hu)

---

## „Őrizd meg a Te népedet békében...”

**„Te aki szentjeidet megkoronázod és aki a jónak végnélküli ajándékozója vagy, bocsáss meg a Te elhunyt szolgálóknak, mikor eljössz megítélni azt, amit Te alkottál hiba nélküli kezeggel.”**

Véget ér ez az esztendő is. Hálát kell adnunk annak, aki a „koronát” végül is felteszi mindenre, de legelőbb is szentjeire, akik az üdvözültek, s reméljük, mi is köztük leszünk. Köztük lehetünk, ha felhasználjuk azt a sok jót, melyet mindig ad nekünk az Úr. Az év végén kérjük, hogy adja meg ajándékait továbbra is.

*Dr. Sasvári László*

\* \* \*

Az év utolsó harangkondulása a múlt és a jövő áhítatos találkozása. Azaz: a legvalóságosabb jelen idő, ahol együtt vagyunk valamennyien - a nemzet is családként.

*(Alexa Károly)*

\* \* \*

## Karácsony

Nagyvárosi embernek ritkán adatik meg a fehér karácsony. Ha le is esik a hó, hamar szürkévé, majd tocsogóvá lesz. Az úgynevezett „igaz, karácsonyi hangulatot” jobbra régebbi emlékek, egykor másutt töltött karácsonyok emléke idézi, vagy éppen játékfilmek szép, fehér, havas díszlete.

Azt hiszem, hogy ez nem is baj.

Ugyanis a közfelfogásban élő karácsony-kép, amikor hó borít mindent, a fenyők ágaira ül, a térdig érő hótakaróban keskeny, kitaposott ösvények vezetnek a falu közepén álló kis templomhoz, amelynek a hangja éppen megszólal a nagy, karácsonyi csendben - kissé külsőséges.

Tudjuk, hogy karácsony ünnepe a téli napforduló ünnepe. Az egyre alacsonyabban delelő nap eléri a mélypontot, és azután elkezd emelkedni. Eltelt egy év, amely szép fokozatosan besötétült, most aztán megfordul minden, lassacskán ismét nekilődül az élet, amíg újra tavaszi dalba, virágzásba torkollik.

Évezredek óta megünnepelték ezt a napot vidámsággal, áldozatokkal, csinnadrattával. Ezernyi napfordulás (évváltó) vallási és népszokásról tudunk a világon mindenütt.

Nagyon is meggondolt, okos, jóra való szokások kialakulásával és jó döntéssel vált Jézus születésének ünnepévé éppen ez a dátum: a kereszténység egyik legnagyobb ünnepe, a Születés ünnepe.

Folytatjuk hát az ősi szokásokat? Ennyi az egész?

Nem egészen. A korábbi vallások szokásai és szertartásai számunkra például, itt, a Kárpát-medencében kettéváltak. Karácsony a halk, a meghitt, míg a nagy daj-daj, a csinnadratta és hangos mulatozás egy héttel későbbre, Szilveszter napjára került.

Mégis: karácsonyeste igenis a fordulat napja, abban az ősi értelemben, ahogyan az ember várta a fény visszatértét. Véget ér a sötétség, megszületik az, akire vártunk.

Összegezzük, mert eltelt egy év és jön az új.

Persze, szokássá vált, hogy miután új, gregorián naptárunk Szilveszterkor ugrik újabb évszámra, ezért december 31-én teszünk fogadalmakat, hogy így meg úgy, és kívánjuk, hogy legyen az új év ilyen, meg olyan.

Ha azonban változtatni akarunk (netán változni), ahhoz mégiscsak jobb a Születés ünnepe. S nem kell föltétlenül fehér hótakaró, a nagyvárosban behavazott fenyőket is elég ritkán látni, a kicsi, vagy nagyobb templomok harangszava sem mindenüvé jut el a betonrengetegben.

Hacsak mi meg nem kíséreljük meghallani önmagunkban.

Annyi változás vár ránk s annyira várjuk, hogy tavaszodjék. Sőt, a lelkünk mélyén tudjuk, hogy magunknak is változnunk, változtatnunk kell. (Hacsak nem hisszük önmagunkat tökéletesnek - de az már súlyos pszichés zavart jelentene.)

Az ország népe most kissé tépett lélekkel áll a karácsonyfa alá. Tépett lélekkel sokan, családi közösségek is.

Am akármilyen fehér vagy fekete lesz is a meteorológiai értelemben vett időjárás karácsony ünnepén, a lényeg a Születés.

Valamiképpen bele lehet kapaszkodni a betlehemi jászolba, hogy a napforduló alkalmával, a Születés segítségével lelkileg tavaszabbra forduljunk, az egész nemzet, az ország és egyenként mi magunk.

Érdemes megpróbálnunk, elég sok feladat vár ránk.

Tehát legyen boldog karácsonyunk, mindannyiunknak, mert ez a Születés ünnepe, a Bizonyos Reményé, akinek a neve Jézus.

*dcs*

\* \* \*

*Sütő András*

## **Advent a Hargitán**

*(Részlet)*

RÉKA: Uram, aki fent vagy az egekben, tekints le most kegyesen a te szolgáló lányodra. Erős próbára tettél engem, ne vess újabb terhet a megkopott szívemre. Ha csodát tennél is, Uram, tudnod kell, hogy erőnket vesztettük a várakozásban. Elszoktattál minket a jótéteményeidtől, örömmel és bánattal tápláltál mindeddig. Uram, felkészületlenek vagyunk a jóra. Tedd újra képessé a szívünket az örömmel elviselésére.

BÓDI: Elviszed, Uram, rendre mind az élőket, és nagy haragodban megtetézed a büntetést. Nem lehetünk immár együtt a halottainkkal sem. Add vissza bár a halottainkat, Uram, és mi helyetted is feltámasztjuk őket a ragaszkodásunkkal. Az élőket messzire viszed, a holtakat ismeretlenségben tartod, hogy növeld ezzel is a mi magányunkat. Erdeidben meghagyod a fákat egymás mellett, és a csillagaidat sem szórod szerte, hogy ne lássák egymást. Miért éppen a mi gyermekeinket juttatod a szélfúttá bogácsok sorsára? És ha már így jársz el velünk, miért nem hagyod meg nekünk a kiáltás jogát legalább? A kiáltás hangján kellene szólnunk az elveszettekhez, Te pedig a hallgatás parancsával sújtasz bennünket. Fölibénk emeltek a Nagy Romlás hótornyait, hogy alattok a suttogásunk is félelmet keltsen a szívünkben. Azt mondod, Uram: lám, én is egyedül vagyok, mégis be szépen hallgatok. A te hatalmad, Uram, a hallgatás. Miért tévesztetted azt össze a mi kényszerűségünkkel? Szelídítsd meg, Uram, a hótornyait! Add vissza nekünk, Uram, a kiáltás jogát, hogy felemelt hangon szólhassunk a mi gyermekeinkhez! Vedd el tőlünk, Uram, a hallgatás köteletségét. A némaság maga is hangosabb és vidámabb nálunknál a mi hegyeink között.

\* \* \*

## **A Capdebo család rövid története**

I. rész

A magyarországi örmények a történelmi kutatás és hagyományok szerint a középkor egyik legnagyobb metropoliszából, ANI-ból származtak. A várost az 1239-i mongol invázió csaknem teljesen elpusztította. A lakosság több irányba menekült. Külföldi szakírók említik, hogy a tömeges elvándorlásban túlnyomórészt a jómódú kereskedők és nemesek vettek részt. A hazai örmények ősei a Kaukázus és Asztrahán közötti Káspi-mélyföldön telepedtek le. Őseink itt a hagyomány szerint egy Unan nevű helységben éltek, családi nevük KRIKOR volt. (Ugyanezen törzsből származnak a Gergelyffy és a báró Kapri családok.)

Néhány évtized után továbbköltöztek a Krimbe, ahol viszonylag nyugodtan éltek és széleskörű kereskedelmi tevékenységet folytattak. Őseink nagyszámú kereskedelmi hajóval rendelkeztek, és élénk export - import üzleteket bonyolítottak le, amiért nagyon megbecsülték őket. A török - tatár háborúskodás miatt hagyták el a Krímet, mert a háború folytán komoly veszteségeik voltak.

Lengyelországba távoztak, ahol nevük BOGDÁN-ra változott (jelentése „Istenadta”.) 40000 örmény telepedett le Lembergben, Krakkóban, Kamenyec Podolskban.

A lengyelországi örmények egy része később Bukovinába és Moldvába költözött, ahol BOTOSANI és SZUCSAVA városokban éltek, zárt egységekben, külön örmény városnegyedekben, az ottani lakossággal vérségileg nem keveredve.

A BOTOSANI-ban eltöltött időkből konkrét adatunk van. Űkanyánk, VERZÁR MÁRIA űkapja VERZÁR LUKÁCS kereskedő 1627 - 1665-ig élt itt. A moldvai fejedelemségben eltöltött 250 esztendő különösen kedvezett az örményeknek. A környező dombvidék legelőin jelentős állattenyésztés folyt és a város már a XV. század végére az északi-déli átmenő áruforgalom gócpontjává fejlődött. Lexikonok kiemelik híres marhakereskedelmét. Elődeink is ebben a szakmában tevékenykedtek. A marhakereskedés ősidőktől fogva megbecsült, nagy kockázattal járó foglalkozás volt, mely alapos szaktudást követelt. Érteni kellett ugyanis nagy állatállományok felneveléséhez, és szállításához.

A Moldvában lakó örmények neve a negyedévezred alatt többnyire latinra, vagy románra változott, és kifejezésre juttatta foglalkozásukat, vagy a helybeli lakosság rájuk illesztett jellemző elnevezéseit, így pl. ISSEKUTZ = Izsákocska, GOVRIK = pereg, PATRUBÁN = négy-krajcáros (későbbi nemesi címerükben is négy pénz látható).

Moldvában az örményeket sokáig nagyon megbecsülték, mert gazdag vagyoni helyzetüknél fogva jelentősen hozzájárultak a töröknek fizetendő hadisarchoz. A XVII. század második felében azonban rosszra fordult a helyzet. Korrupt vajdák kerültek uralomra, akik a népet az adók különféle nemével zsarolták. Az üldözésig elfajuló közállapotok miatt az örmények Erdély felé vették útjukat, ahol 1670-ben I. Apafi Mihály fejedelem befogadta őket, és mintegy 5000 örmény családot telepített le. Apafi nemcsak befogadta az örményeket, hanem saját városaik alapítására adott engedélyt, sőt részükre kedvezményeket biztosított. Városaik SZAMOSÚJVÁR és ERZSÉBETVÁROS hamarosan szabad királyi városok lettek.

Kereskedésen kívül tanári, papi, orvosi és katonai pályán is olyan eredményesen tevékenykedtek, hogy már Mária Terézia (1740 - 1780) több örmény családnak nemességet adományozott. A királynő többször fordult kölcsönkért a gazdag örmény városokhoz, amire háborúskodásai idején szüksége volt. Ebből az időből származik az az állítólag megtörtént anekdota, mely az örmények jó kereskedelmi érzéke mellett emberismeretét és előrelátását is bizonyítja.

Mária Teréziának sürgős szüksége volt kölcsönre, így többek között az örményeket is megkereste ezügyben. Az összeg nagy volt, ezért, hogy kedvet csináljon a pénz előteremtéséhez, felajánlotta a Bécsbe érkezett örmény küldöttségnek, válasszanak képtárából megfelelő oltárképet az éppen akkor épülő szamosújvári székesegyház számára. A képet akkor vihetik el, amikor a kölcsön összegét átadják, így szólt a megállapodás. Az örményeknek tetszett az üzlet, és jó ízlésüket bizonyítja, egy Rubens-képet választottak ki, majd hazatértek a kölcsön összegyűjtésére. Néhány hét alatt ez sikerült is, és vitték a pénzt Bécsbe.

Mária Terézia időközben megbánta nagylelkű ajánlatát, sajnálta odaadni a rendkívül értékes képet, ezért másolatot készíttetett udvari festőjével, és azt akarta a küldöttségnek átadni.

Az örmények megnézték a képet, bólogattak, hogy milyen szép, aztán kérték, hogy a megígért eredetit adják át részükre.

A királynő meglepődött: "Ennyire értetek a művészethez?" kérdezte. „Nem, annyira azért nem értünk - vallották be az örmények - de az eredeti képet, azt megjelöltük.,,

A Rubenst végül megkapták, és ez lett a székesegyház oltárképe.

Az erdélyi örmények letelepedésük idején az örmény nem egyesült /keleti/ vallás hívei voltak, de 1690-ben létrejött az egyesülés, elismerték a pápai fennhatóságot, és azóta is „ideiglenesen” az erdélyi római katolikus püspök hatáskörébe tartoznak. Örmény papokat azonban csak a bécsi mechitarista szeminárium magyar növendékeiből nevezhetnek ki és szentelhetnek fel.

A töröktől visszahódított, elnéptelenedett területeken az örmény kereskedők a szántóföldi művelés alá nem vont földeken gulyák legeltetésével és kivitelével foglalkoztak, majd földbérlok, később földbirtokok lettek. Nemességet szerezve gazdasági súlyuknak és műveltségüknek megfelelő helyet szereztek maguknak a megyei közigazgatásban is.

Családunk erzsébetvárosi életéről sajnos heveset tudunk, csak néhány biztos anyakönyvi adat áll a rendelkezésünkre. Jónás szépapánk és Patrubán Anna szépanyánk 1741-ben, illetve 1742-ben születtek Erzsébetvárosban. Négy fiúgyermekük Jónás, Márton, Ferenc és Gergely is ott jöttek a világra, valamint ükanyánk Verzár Mária (Mónika). Utóbbi 1800-ban ment férjhez Ferenc ükapánkhoz Erzsébetvárosban.

Jónás és fiai folytatták őseik moldvai foglalkozását, a hasznos, nemzetgazdasági tevékenységnek elismert nagybani marhakereskedelmet. Hatalmas kincstári (hadi) szállításokat bonyolítottak le. Mária Terézia idejében sokéves háborúk dúltak, a délvidéken határőrezredek állomásoztak, 1797-ben elkezdődtek a napóleoni háborúk. A hadsereg ellátásához folyamatosan jelentős marhaszállítmányokat kellett biztosítani, melynek lebonyolításában Jónás és fiai az illetékes magyar és osztrák szervek megalapítására vették ki részüket. Enélkül a nemességszerzésre és földbirtok adományozásra nem került volna sor. A megbízások lebonyolítása sok utazással járt, így került a családunk nyugati országrészekkel és osztrák körökkel kapcsolatba.

Foglalkoztak nemesebb fajú lovak tenyésztésével és eladásával is, valamint gabonakereskedelemmel.

A Temesi Bánság első kormányzója a kiváló hadvezér és páratlan szervező, gróf MERCY KLAUDIUS FLORIMUND lett (1666 - 1734), aki a török uralom alatt néptelen pusztasággá vált vidéket sváb és francia bevándorlók letelepítésével, mocsarak lecsapolásával, mértani rendben épített falvakkal valósságot kertté varázsolta. Emlékét MERCYFALVA község örökítette meg. Utazgató elődeink láthatták ennek a vidéknek rohamos fejlődését, s így alakulhatott ki képzeletükben az új BARACZHÁZA felépítésének képe, melyet a későbbiekben példásan meg is valósítottak.

A kialakuló vármegyék városainak, falvainak irányítására a bécsi kamarának nemességre volt szüksége, akiben megbízhatott.

Azokban az időkben, amikor sem telefon, sem rádió nem létezett, közlekedni pedig egyedül a ló segítségével lehetett, helyi vezetőkre volt szükség, akik megfelelő tanultságuk és intelligenciájuk révén képesek voltak az irányításra, önálló döntések hozatalára. Ezt a feladatot a legfelsőbb körök az újonnan kinevezett nemesekre kívánták bízni.

A töröktől visszamaradt területeken hatalmas kincstári birtokok voltak, melyek megművelésre vártak. A kamara ezért meghirdette, a kincstári birtokokból kedvezményesen vásárolhatnak azok, akik keresztényi magatartásuk és a haza szempontjából hasznos tetteikkel kiérdemlik a nemesség elnyerését. Ezt azonban nem volt könnyű megszerezni, mert minden téren alapos vizsgálatnak vetették alá a jelölteket és csak azok nyerhették el a megtisztelő címet, akik minden vonatkozásban megfelelték az erkölcsi és hazafias követelményeknek.

A nemességet igénylőket gyakran egy évtizeden keresztül is megfigyelés alatt tartották (szocialista kifejezéssel élve, kádereztek). Tévedés azt hinni, akinek pénze volt birtokvásárlásra, annak a nemesség is az ölébe hullott. A királyi ház nagyon is kényes arra, kit fogad be a nemesek körébe, ahová Ők maguk is beletartoztak. Erkölcstelen emberek bekerülése elsősorban az Ő tekintélyüket rombolta volna, ezért erre nagyon vigyáztak, ezenkívül a becsületes, erkölcsös emberek közül is bőven akadt jelentkező, tehát válogathattak közülük.

Őseink a kincstárnak nyújtott nagykereskedelmi szolgálataikkal érdemelték ki az új bánsági nemesi társadalomba való beilleszkedésüket. Ezt az 1802. május 26-án kelt nemeslevél bevezető szakaszai kiemelik:

„Mi II. Ferenc, Isten kegyelméből a rómaiak választott császára.....Németország, Magyarország stb. apostoli királya, figyelembe és szemügyre véve néhai Capdebo Jónás Elisabethopolis (Erzsébetváros) szabad királyi város polgárának és kereskedőjének, valamint fiainak hűségét és szolgálataik által szerzett érdemeiket, akik nekünk és felséges Házunknak, és ezáltal a keresztény Európának kimagasló érdemeket szereztek, Magyarország régi nemesseinek gyülekezetébe beiktatandónak nyilvánítjuk. „

A nemesi címer leírása: Legfelül kardot tartó kar látható, jelezvén, hogy a családnak hadi érdemei is voltak. Arany - piros - kék díszítések alatt és között található a címerpajzs, melyet középen átlósan piros szalag szel át, benne egy nagyobb, négy kisebb aranycsillaggal, jelezvén, hogy a nemességet apa és négy fia kapták. A címer bal felső felében nagyon magas hegyek láthatók, melyek a kaukázusi származást vannak hivatva jelképezni, a jobb alsó részben pedig háromárbocos vitorlášhajó látható, mely a család krimbeli hajós kereskedelmi tevékenységére utal.

Családunk a földbirtok megszerzésétől kezdve sajnos felhagyott az addig folytatott hasznos kereskedelmi tevékenységgel és ezután elsősorban gazdálkodással foglalkozott, de a megyei és fővárosi közéletben is részt vett.

A baraczházi Capdebo-k a múlt században a szomszéd községekből német földművelő családokat toboroztak, akiknek megművelésre szántóföldet juttattak.

A felvilágosult és kedvelt földesúr a mocsaras völgyben lévő falut a domboldalon lévő Capdebo-féle legelőre telepítette át. Az áttelepítés 6 évig tartott, és egészséges, rendezett falvat eredményezett széles főutcával.

1821-ben épült meg a baraczházi Capdebo kastély. Az emeletes épület szokatlan megoldást mutat, amennyiben körös-körül óriás pillérek és oszlopok tagolják. A súlyos dór oszlopok mögött a földszinten árkádos folyosó vonul végig, felette az emeleten körbefutó tornác helyezkedik el, ahonnan 12 teremnek is beillő nagyságú szoba nyílik. Az alsó soron voltak a kórházi és várószobák, valamint játéktér, kamra, raktár, mosókonyha és pincehelyiségek.

Capdebo Gergely orvos, aki a kastélyt építette, Temes vármegye főorvosa volt, aki szegénysorú betegek részére ingyenes kórházi kezelést is biztosított a házban. A kastélyhoz sétányokkal, padokkal, virág - csoportokkal és klasszikus kőszobrokkal díszített 4 kholdas park tartozott, melynek végében kis szigettel csónakázható tavacska húzódott meg. Vizét a felduzzasztott patak biztosította. A századfordulón teniszpálya létesült.

A magyar kastélyok gyűjteménye című művészettörténeti könyv mint az ország legszebb empire stílusú épületét tartotta nyilván családi fészünkét.

A faluban két kúriánk is volt, a hatalmas verandával épült un. „Sárga - ház” és a vele szemben lévő „Sándor - ház”. Ezek akkor épültek, amikor a kastély, leányági örökösödés révén átmenetileg (1860 - 1890-ig) a Koronghyak birtokába került.

A családunk tulajdonát képező sírkápolnát 1837-ben építették. Az alatta lévő kriptában 44 halottunk nyugszik. A kápolna padsoraiban és az emeleti galérián mintegy 100 hívő fér el.

Itt van eltemetve többek között ittebei és eleméri Kiss Jozefa, a 13 aradi vértanú egyikének, Kiss Ernő altábornagynak a nagynénje, aki baraczházi Capdeboné volt.

A család felmenő ágon dédapámig bezárólag szintizsita örmény família, de János dédapám birdai Termasits Ida személyében délszláv származású, ám magyar nemességű családból hozott magának feleséget.

A kápolna kegyúri templomként is működött a falu katolikus hívei számára, akik németajkúak voltak. A többségben lévő román lakosok részére görögkeleti templom épült.

A múlt század második felében, és a századforduló után családunk közéleti szerepe egyre növekedett. Sorsa mindjobban összefonódott a megye és Temesvár életével. Polgármester, főispán, alispán, kir. tanácsos, táblabíró, főszolgabíró, kir. közjegyző, országgyűlési képviselő, tábornok, árvaszéki vezető, törvényhatósági bizottsági tagok kerültek ki soraiból. A század végén családunk és rokonságunk 13 fővel vett részt a megyei közigazgatásban. Utcát is neveztek el a Capdebo családról.

## A TRIANONI BÉKESZERZŐDÉS ÉS KÖVETKEZMÉNYEI

Családunkat az I. világháború elvesztését követően súlyos anyagi veszteségek érték, és a kisebbségi sorsot is meg kellett ismerniük. Temesvárra először szerb csapatok vonultak be, akik szörnyű fosztogatást rendeztek, őket franciák követték, majd románok, akik aztán végleg ott is maradtak.

A birtokunkra biztató jövő nem várt. 1922-ig jövedelmezett annyit, ami a fivérek megélhetését biztosította, 1923-ban azonban már megtörtént az első kisajátítás, az 500 kholdon felüli részt váltságösszegért elvették.

A fivérek a maradék birtok nagy részének eladását határozták el. Voltak is vevők a gazdag baraczházi sváb gazdák köréből, akik a húszas évek végéig adósságaikat pontosan törlesztették. A befolyt eladási árakból létesített „családi alap” fedezte a közös terheket, azonkívül arra is lehetőséget nyújtott, hogy egyénileg próbálkozzanak vállalkozásokkal.

1923-ban lebontották a háború alatt részleges tűzkárt szenvedett kastélyt, melyre a románok hatalmas adót vetettek ki.

A park helyén konyhakerti növénytermesztés létesült. Az elvett földterületek utáni váltságösszeget a román kormány csak 12 évvel később fizette ki.

A Capdebo család tagjai szinte valamennyien áttelepültek Magyarországra.

\* \* \*

*A Sokadalom értelme, ahogyan Novák Ferenc látja*

Amint arról lapunk hasábjain beszámoltunk, augusztus 2-án és 3-án a Szamosújvár melletti Kérőfürdőn szervezték meg a két évvel ezelőtt útjára indított, akkori elnevezésén Millenniumi Sokadalom idei rendezvényét, amely mára Erdélyi Sokadalommá változott. A rendezvénysorozat anyagi támogatását a magyar állam biztosította, és a budapesti Honvéd együttes művészeti vezetője, *Novák Ferenc* támogatta. A záró gálán Novák Ferencet kértem meg arra, hogy értékelje az idei Sokadalmat. /.../

- Ezelőtt három évvel Kolozsváron négy gyermek-együttes volt, ma tizennégy hagyományörző gyermekcsoporthoz lépett fel. Ez elképesztő felfutás, nem? És szerintem az a fontos, hogy a gyermekek táncoljanak. Amint Kodály Zoltán mondta, ha valaki megtanul száz népdalt, és tudja a szövegeket, annak az identitásról már nem kell semmit mondani, az tudja, hogy hová tartozik. Ezekből majd mérnök lesz, munkás, orvos, varrónő, bármi, de ez a négy-öt éves élmény egész életében végigkíséri.

- Mi a véleménye a nálunk s főleg a szórványvidékeken tapasztalt népességfogyásról? Van-e jövője az erdélyi magyarságnak?

- Én úgy érzem, hogy igen.

/.../

- Bízunk abban, hogy hat-nyolc év múlva, amikor Románia bekerül az Európai Unióba, itt is megváltozik a gazdasági helyzet, és az emberek már nem fognak Magyarország felé vándorolni. Felvidékről például már nem jönnek annyian, mint Erdélyből, vagy a Vajdaságból. Ott már nem adják fel olyan könnyen a kialakult életmódjukat. A gazdasági helyzetnek kell tehát megváltoznia, és Magyarországnak is elsősorban ezt kellene támogatnia. Fejlődő, virágzó vállalkozásokat kell létrehozni, hogy itt lehessen tartani az embereket.

*Köllő Katalin*  
(Szabadság 2002. augusztus 6.)

\* \* \*

*Id. Áján Gergely Gerő*

## **Életút**

Az itt következő, túlméretezett önéletrajzzal szándékom egyben korrajzot is adni az eltelt hetven évről azoknak a fiatal magyarörmény képviselőknek, akiket örömmel fedeztem fel a listán. Az indulók közül én többük életrajzát tudom kiegészíteni.

A családi szájhagyományainak és Szongott Kristóf Genealógiájának kutatásai alapján az örmény fejedelmek leszármazottai vagyunk (lásd: 13-ik oldal; nevünk örményül fejedelmet jelent).

Elemi iskoláimat 1939-ben Szamosújváron, az örmény katolikus iskolában kezdtem. Nagyszüleim az akkor még örmény többségű város módos, köztisztelőben álló polgárai voltak. Dédnagyapám Áján Lukács a szamosújvári Kereskedelmi és Hitelbank megalapítója, bankigazgató volt.

A másik dédnagyapám Fekete Lázár nagybirtokos Bihar megyében, Egeresen.

Az Áján család a város kereskedelmi és kulturális életében vezető szerepet vitt. Nevünk a nyersbőrös nagykereskedelemben európai jelentőségű volt.

Az 1940-es évek elején, az erdélyi sorsfordító években éltem át a II. Bécsi döntés előtti időszakot, az erdélyi bevonulást, majd a visszavonulást. Minden után érdeklődő gyerekként mindenhol ott voltam, minderről tájékozódtam. Mint az első számú Áján unokától, ezt akkoriban természetesnek is vették.

Édesapám, Áján Lukács 1943/44-ben tartalékos tisztként az orosz fronton harcolt. Amikor a Kállay Miklós vezette kormány került hivatalba, már tendencia volt, hogy menteni kellene a magyar életet. Édesapámat, mint négy gyermekes apát leszerelték.

Úgy döntött, hogy áttelepülünk a Bécsi döntés előtti Magyarországra. Frontkatonaként tudta azt, hogy mit jelent egy frontvonal átvonulása.

Egylovas stráfkocsival indultunk el. A kocsin négy gyermek, édesanyánk az ötödikkel áldott állapotban.

Én, mint a legidősebb, ettől kezdve 13 évesen főszereplővé váltam.

Felvonuló és visszavonuló alakulatok, az utakra mért légicsapások, a naponkénti létért való küzdelem nekem akkor egy nagy kalandot jelentett.

Az okos ló Kérő gyógyfürdőtől nem volt hajlandó tovább húzni a szekeret.

"Ez az a ló, amelyik idáig szokta meg a járást!" - mondotta nagybátyánk és kicserélte az engedetlen. A cserelő Gráz mellett, Mitteldorfban tért a nagy legelőkre.

Ekkor lettem a gyakorlatban nagykorú, az ötödik testvérünk is itt jött a világra. A bürgermeistertől kaptam magyar hátszlóval kínlódtuk végig az utat Budapestig. Minden aknatölcsért átugrott.

A rommá lótt városban az Erdélyben nőtt fiúnak gyorsan kellett asszimilálnia, hogy a család túléléséhez hozzá tudjon járulni. A megkapaszkodás két-három éve után aztán jöttek a Rákosi-időszak borzalmái.

Minden vagyonunk Erdélyben maradt. 1946/48 konszolidált évei után, a budapesti kitelepítések elől Balatonzamárdiba költöztünk, igen kicsike nyaralónkba. Ez nekem újabb kalandot jelentett.

A hetünkre édesapánk 1.200 forintos könyvelői fizetése jutott; az akkor osztályidegennek kikiáltott, nyomorgó értelmiségi család a túlélésben bízva menekült a Balaton mellé.

Mint családom egyre inkább főszereplővé váló tagja, egy egész nyáron dolgoztam cséplőgép mellett, voltam pék, tejes, erdészeti segédmunkás. Innen vonultam be 1952-ben katonának. Jó messzire, Nyíregyházára vittek.

Itt kezdődött „politikai” karrierem. A kitelepítések előli menekülés miatt Budapesten érettségizni nem tudtam, de hét gimnáziumi osztályom is adott annyit, hogy én tartottam a Szabad Nép felolvasásából a „sajtófélórákat”. A kommentárokat a politikai tiszt tartotta. Én tudtam olvasni, ő nyökögött. Ettől kezdve a képzeletbeli kartonomra ráírhattak valamit, mert miután a „Május 1” Ruhagyár kultúr csoportjával előadtuk a „Csínom Palkó”-t, amelyben címszereplő voltam, a nagy siker után tiszthelyettesé léptettek elő.

Leszerelés után Lászlóffy István közreműködésével a pécsi Nyersbörgyűjtő és Készletezőnél tudtam elhelyezkedni. Ott Bátrín Márton, egy öreg örmény volt a telepvezető. Mindez azért érdekes, mert az összes nyersbőrös nagyapámnál tanulta a szakmát.

Addig dolgoztam a nyersbőr szakmában, amíg Lászlóffy Istvánt ki nem akarták tenni a szocialista vállalat vezetéséből. Ekkor nálam is találtak néhány befülledt disznóbört...

1955-ben a Kőolajvezeték Vállalatnál tudtam elhelyezkedni udvari segédmunkásnak. Zamárdiból naponta jártam Siófokra.

Sok derék, tisztességes ember dolgozott itt, a vállalat alapjai a MAORT-ig nyúltak vissza (Magyar-Amerikai Olaj RT). Számosan még Erdélyben, az ottani gázfeltárások idején, 1940-ben léptek be a vállalathoz. Ez a közeg sokmindenhez lehetőséget nyitott. Becsülték a munkát, a kezdeményezőkézséget, a tehetséget. Ott, ahol segédmunkás voltam, felhívták rám a nagy hatalmú vezérigazgató figyelmét. Olyan beosztásba kerültem, ahol sokat tehettem az emberekért.

Aki népben, nemzetben tudott gondolkodni, az tette a dolgát és örvendett az eredményeknek. Talán ennek köszönhető, hogy Siófokon nem tudok ellenségemről.

Az 1950-es években az országot legális körülmények között igen kevesen hagyhatták el. Szerettem volna világot látni, és jelentkeztem a Duna-Tengerhajózási RT-hez. A legegyszerűbb beosztásba is igen nehéz volt bekerülni, de nagy szerencsém volt. Az egyik nap még a siófoki vállalatnál voltam könyvelő, amikor kaptam egy táviratot: „Hajózzon be a Csepeli Szabadkikötőben az M/S Debrecen tengerjáróra hajópincérnek.” (M/S = Motor Ship - a szerk.) Négy éven át hajóztam a magyar kereskedelmi tengerészetnél.

Volt siófoki munkatársaim eleinte fogadásokat kötöttek, hogy melyik utamról nem fogok hazatérni. Magyar hazám és szüleim iránti szeretetem mindig erősebb volt az egyéni boldogulás kísértésénél. Mindig hazatértem és a kevés itthon töltött idő alatt sokszor kerestem fel élményekkel gazdagon volt kollégáimat. A Kőolajvezeték Vállalat idővel Somogy megye legnagyobbja lett, 5600 főt foglalkoztatott.

Az igazgató kijelentette, hogy ha vissza akarok térni a szárazföldre, a vállalat visszavár és kapok egy kétszoba összkomfortos lakást. Amikor már többet voltam Isztambulban, mint Budapesten, ott is láttam az emberi nyomort, nincstelenséget és éltem a felkínált lehetőséggel.

Mélyen szociális beállítottságom és korrupció-ellenességem hamar szociálpolitikai főosztályvezetői beosztásba emelt.

Érettségizni, főiskolai képesítést szerezni csak később, a munka és a család fenntartása mellett tudtam. Két gyermekem: Gergely a Miskolci Műszaki Egyetemen szerzett mérnöki diplomát, Katalin pedagógus. Négy unokám van.

Siófokon igen sokan dolgoztak az olajiparban, az ő elismerésük és értékítéletük megnyilvánult az örmény kisebbségi választásokon. Négy éve 4932 szavazatot kaptunk. Idén egy fillért sem fordítottunk kampányra, még a felkínált szereplés lehetőségét sem fogadtam el a Siófoki TV-ben; 3399-en szavaztak ránk.

Bízom abban, hogy végre a Magyarországon élő, több hullámban betelepült és ide gyökerezett örménység összefog, és kirekeszti azokat önmagából, akik semmibe vették a legalapvetőbb erkölcsi normákat.

A vezetőknek olyan rendet kell létrehozniuk, amelyben az úgynevezett magyarörmény és az úgynevezett keleti örmény megtalálja a testvéri összetartozás és összefogás érdekszövetségét. A lehetőség pillanata közeledik, elszalasztása vagy rossz személyi döntése egyenlő a Magyarországon élő örmény kisebbség morális megsemmisülésével.

E lehetőségre hívom fel mindannyiunk figyelmét.

\* \* \*

*Petelei István*

## A tolvaj

A vizsgálóbíró - egy szelídszemű, sugár ifjú ember - felhozatta Madár Márton favágót a tömlőcből, s így szólt:

- Mondja el, Márton, igazán, szép renddel, amint történt az a szerencsétlen eset?

- Igaz, tekintetes bíró úr, szerencsétlenség volt az! Én nem vagyok gonosz ember, én nem bántottam az öreg boltost. Én sohase bántok mást... Soha életemben sem volt dolgom a törvénnyel, pedig negyven felé járok, s csak azóta öszülök, hogy itt benn vagyok. Azelőtt, ha egy-egy szerencse fehér szálát kaptak a hajamban a gyerekek... odahaza. Odahaza... a gyermekek, mert két leánykám van, tekintetes bíró úr és egy fiam! Már a barátokhoz jár betűre. Úgy hívják, mint engemet. Az Isten nevelje becsületre, s ne engedje, hogy ilyen szerencsétlenségbe essék, mint az apja.

De a szerencsétlenségbe nem a fiam miatt estem. Hanem a leánykámmal karácsony estén mentünk ki a piacra, hogy lássuk az angyaljárást. Nálunk régebben az új esztendő éjjelén járt az angyal, s odahaza ilyenkor ébresztette fel a feleségem a gyermekeket, hogy egy kis diót, aszaltszilvát, mit, egy-egy kis rongybubát rakjon ki az asztalra, s meggyújtja a gyertyát, mikor harangoznak -, hogy örvendjenek. De most karácsonykor járnak az angyalok, s az embernek megáll az esze, oly gyönyörű aranyos, fényes fenyőfák látszanak ki mindenfelé az ablakokból... Azt mondják, hogy valami német eredetű angyal csinálja eztet a változást. .. Ez volt a baj, instálom...

Pedig nem is ácsoroghattunk sokat akkor karácsony estén, mert ropogott a tél, irgalmatlanul. A kicsi Zsuzsikámat az ölemben vittem, hogy ne fázzék meg, de Rózsika a fiamat vezette a kezén, mert ő a nagyobbik. Azt mondom nekik: „Szaporázatok, tapogjatok, Rózsika, mert megfagytok!” A csillagok úgy ragyogtak, mint a csizmadia gyertyaellenző vizesüvegei, s az oláhvargák kórusa alig tudott kántálni a nagy didergésben.

„Nem - mégis azt mondja Rózsika -, ne menjünk el még innen, lelkem apám. Óh, milyen gyönyörű.” S megáll a szegletboltos ablaka előtt, ahol a szerencsétlenség történt - s úgy reszkettek mind a hárman.

„Nem - azt mondja s a szeme szinte kiült az orcájára -, nem, még ne menjünk innen, lelkem apám. Ilyen gyönyörű nincs is a világon.” S nézem: hát könny pereg le az arcán. A hidegtől lesz ez, mondom. De nem - mert az ablak alatt mind emelkedik a leányka lábujjára, hogy lássa azt a gyönyörű fenyőfát a szegletboltos első szobájában, ami tele volt aggatva arany szálakkal, édességekkel, drága játékokkal. A boltosnak az unokája pedig egy olyan bubát ölelgetett, mintha lelke lett volna, és még egy másikat is rázogatót a karján...

„Nézd, pislog a baba”, suttogta Rózsika és kacagott...

Menjünk, azt mondom, de nem mozdul Rózsika, pedig engedelmes gyerek, amióta van...

El volt rontva az esténk, instálom.

Rózsika nem is eszik, se nem szól, hanem felkuporodik a kemence padkájára, üldögél, aztán felugrik jár le s fel, szinte futva. „Mi lel?” azt mondom, de arra se szól, hanem sírdogál s reszket, mintha a hideg rázná... „Ne búsulj - azt mondom -, a mi angyalunk tudod, nem karácsonyba jár, hanem újesztendőre: meglátod, még szebb bubát hoz neked, mint a boltos unokájáé... csak várj, mert te jó gyermek vagy”... mert tudtam, hogy az jár a fejében... az a pislogó baba...

A feleségem (engedelmet kérek a szóért) nyersbeszédű asszony, de jó a szíve, a-az... odamegy, meglöki a gyereket: „kötél a nyakadra - azt mondja - te béka, nem hajas buba... vagy mi a nyavalya bánt?” ezt mondta, olyan szemet vetett reám, mint a hegyes vasvilla. A gyermek csak csipog, éjjel mind hánytorg;



egész éjjel azzal a bubával viaskodik, játszik a fenyőfa alatt „óh lelkem”, suttog neki, s úgy tesz, mintha ringatná.

- No - azt mondja az asszony -, annak a gyerekek szépen megtöltötte a fejét a bolondsággal.

- Kialussza - mondom.. .

De reggel is olyan Rózsika, mint a váltott s amint elmegyek a templomba - mert karácsony ünnep első napja volt az - kiszökik a gyermek valamerre. Az asszony megmérgeződik, utána megy, megkapja a szegletboltos ablaka alatt, hazahozza. „Mi a kötél kell neked, béka?” így kiált reá s megcibálja keményen, hogy elmenjen a kedve. Nagyon szomorú ünnep első napunk volt, tekintetes úr. A gyermek úgy ül, mint egy fa, nem sír, csak sóhajtozik... Ha oda nem nézünk, mosolyog egy semminek, s a karján azt ringatja. Éjjel pedig álmában lassan énekel valami altató nótákat. „Ez a boltos unokája babájának szól” - mondom a feleségemnek... „Az Isten pusztítsa el a hiriány békáját”, azt mondja, majd kiverem én belőle is (nem akarok rosszat mondani a feleségemről), de felvette Rózsikát az ágyából és megverte. Nem is aludtunk azon éjjel, másnap mind rosszkedvűek voltunk...

De ez mind így... s Rózsika fonnyad rettenetes vágyában, mint a levágott virág a víz után... Az anyja mind azt kiáltja: „kiverem én belőle, ki én a békából”... s ha én közbeszólok, azt mondja nekem: „Hát lopja el kend azt a fene bubát a leányának, mert nekem még kenyérre való pénzem sincs, nemhogy bubára... se most, se újesztendőre.” S ilyenkor úgy felpuffadt mérgében, hogy majd kipattant... „Mit tegyek?” mondom...

De az asszony szidása mégis bevette magát a fejembe. Nem tudtam kiverni onnan. Ha eszembe jutott, megizzadtam: „Lopja el, kend”, ezt hallom, mintha mondaná valaki. Én? Nem az én mesterségem, de éreztem, hogy akár meg tudnék ölni valakit a leánykámért, mert az úgy megsárgult, mint a lehulló falevél őszen.

- Lopjam el?... „Mit tegyek veletek, édes bogaraim”, kérdeztem tőlük, sóhajtoztam, s este - mert vége volt már az ünnepeknek - kézen fogtam őket ismét, hogy járassam meg őket, mert tán a hideg kiveri a rossz gondolatokat a fejből, de a leányka, amint kimegyek, arrafelé ráncigál, ahol a hajasbaba lakik... A fiam szalad vele, oh, mert áldottszívű jó gyerek az, tekintetes úr. Nem azért mondom, mert az én fiam, de ő is sírt a nénjével a buba után. Pedig mi az egy fiúnak? Ugye? - na?

A bűnöm arra visz... hát nem gyűjtötték fel a boltosnál a gyertyákat a fenyőfán? De a gyerekek mind ott ugráltak körülötte, a cukrokat tépdesték le a fáról a meleg szobában, s az én szegény, kopott leánykám ott künn a hóban úgy elgyengült, amint benézett az ablakon, hogy nem tudott megállani a lábán, s az ölemben vittem haza, tekintetes úr...

És azon éjjel történt, tekintetes úr, a szerencsétlenségem.

És nem is tudom, hogy történt? Mert előbb még egyszer leheveredtem az ágyba. A többiek már mind lepihentek...-De én nem tudtam elaludni. Mintha egy hangyabolyba feküdtem volna le, s azok a nyüzsgő állatok a bőröm alá is bebújtak volna. Forogtam, sóhajtoztam, s az asszony reám rontott mindjárt. „Megbolondult kend?” és kiáltott és káromkodott, mert azt is tud ő, mint egy káplár, ha hozzákezd. Nagyon veszedelmes fehérnép az... csak én tudom.

- Menj ki innen - azt mondja -, ha nem tudsz csendesesen lenni, amíg a fejedhez nem csapok valamit.

- Jó, azt mondom, mert félem az otthonvaló háborút, s felkeltem, magamra vettem a szokmányt s kiementem az udvarra.

Azt se tudtam, merre megyek; már nagy sötét volt és sehol egy lélek se, s azt se tudtam, mit tegyek... kiontottam volna a véretem jószívvel, csak hogy eloltsam a leányom vágyának a tüzét vele. Mit tegyek?

Sohase lesz pénzem ahhoz, hogy olyan bubát vegyek a leányomnak... S nézzem: amíg hervad, leromlik - azért a gaz pénzért, ami nincs... Az asszony szava zúgott a fejemben, s mintha az éjszaka is azt kiáltotta volna tátott szájjal: „lopd el, lopd el”. Az ördög szája volt az... s ő taszított előre a boltos háza felé, s azon ablakon át láttam a fenyőfát, s alatta a leánya bubáját... pedig nehéz sötét volt mindenfelé. Sehol egy lélek... legyen, ami lesz.

Egyet ugrottam a boltos kapuja tetejére. Egy ajtót megfogtam az udvaron. Az be volt zárva. Tapogatózom s elhúzódom. Mit tegyek? Az ablak alá állok.

Mintha azt súgná valaki a fejemben: törd be az ablakot s nyúlj át rajta... A tenyeremmel tapogatom a falat. Az ablak csak be volt támasztva. Tán az Isten is úgy akarja! Tán a gyertyavégek füstje miatt nyitották ki az ablakokat a gyermekek, elfelejtették bezárni... mindjárt kitértam az ablak szárnyait s benn voltam a szobában.

Oh, mégis tekintetes úr... megállottam s a szívem úgy dobogott, hogy elkábultam. Mit se láttam, még egy szál gyufám se volt. El is feledtem, miért jöttem. Tapogatózom s ekkor feldöntöttem valamit. Hogy zúgott a fejembe az a zaj! Visszalépek, hogy kiugorjak az ablakon. De ismét feldőlt valami. Az ablakot nem találom, s amint fogózom mindenfelé, kinyílik az ajtó. Az öreg boltos jött gyertyával.

Aztán nem is tudom, mi történt már.

Elvakultam a világosságtól. Azt kiáltottam: „Hagyjon békén engemet, tekintetes úr, én nem vagyok rabló”. „Te rabló vagy”, azt kiáltotta és megragadta a torkomat. „Nem... nem”, dadogtam és reszkettem. De érzem, hogy a lélegzetem elhagy, mert az öregember a gégémét szorította. Nem tudom: mit tegyek?

Nagyon meglökhettem, mert az öregember messzire elesett, és a gyertya is kialudt, s ismét sötétben maradtunk; csak valami keserves nyögést hallottam. Az öreg a fejét üthette meg. Akkor megtaláltam az ablakot s kiugrottam. De az udvaron a boltoslegények megragadtak, s a béresek megkötöztek.

Ez történt... A babáért estem a szerencsétlenségbe, tekintetes úr, de én senkihez nem nyúltam...

Azt mondják, hogy én agyonvertem az öreg boltost.

Én?

Hát én miért tettem volna? Nem is ismertem, csak a boltajtóban láttam egy nagy pipával a szájában. Én nem bántok senkit. Csak Rózsikáért kellett elmennem... a bubáért. Hát mit tehettem? Az Isten úgy segítjen... egyebet semmit se akartam.

Azután, azóta semmit se tudok én. A feleségem, tudom, megharagudott reám, pedig ő mondta először a bubát... Mert nem is tud rólam azóta az asszony, mióta itt vagyok, be se izent... óh. milyen újesztendők lehetett! Egy falat kenyérük sincs odahaza, ha én nem keresek. Ez a tél rettenetes. Csupa jégvirágok azon a kis ablaküvegen a tömlöcben, amelyen hozzám bejár a világosság... Mit tehetnek odahaza? Tekintetes úr! Mind elvesznek, ha én itt ülök... Hiszen én nem vittem el semmit, ami a másé lett volna...

A bíró felkelt az ülőhelyéből, elfordult a favágótól, az ablakhoz ment elgondolkozva. Délidő volt, a házfedeleken ülő havat nyalogatta a nap szája, a lecsüngő jégcsapok csepegtek, mintha könnyeztek volna.

Ott felejtkezett a bíró úr egy darabig az ablak mellett, s mikor későcskén visszafordult Mártonhoz, rekedt volt a hangja:

- A feleségét ide rendeltem, Márton. Várjon. Behívatom.

- Miért? - dadogta Márton. - Be kell őt hívni ide? - rebegette félénken.

Egy igen rongyos asszonyt hoztak be (kis nyári fejkendővel, kartonrékliben), aki megállott az ajtó nyílása mellett.

- Hogy hívják?

- Madár Mártonné.

- Szóljon hangosabban. Hány éves?

- Negyvenöt esztendő.

- Beszéljen bátrabban. Vannak gyermekei? Hány?

- Egy...

Márton megfordult és lassan mondta a bíróhoz fordulva:

- Nem tudja, mit beszél. Három gyermeke van.

Az asszony színtelen, bizonytalan hangon ismételte:

- Egy gyermekem van. Márton nyersen rászólt.

- Hazudsz. . .

Az asszony lehajtotta a fejét mélyen s rebegette: „Nem hazudok... Meghaltak...”

- Kik? Az én gyermekeim? - s a bíróhoz, a már ismerős emberhez bátrabban fordulva, bizalmasabban mondta: „Valamiért eltagadja a gyermekeit a feleségem... Sári, itt nem szabad hazudni...”

- Meghaltak...

A favágó arca kigyúlt, rámeredt az alázatos, csendes asszonyra, s hangosan kiáltotta: „Az én gyermekeim?”

Az asszony álmatagon igenelve bólintott.. .

- Mikor? Ki?

S majdnem hörögve vadul rivall: „A leánykám? Rózsika? Az én édes leányom?”

- Azon este hült meg. Veled volt akkor...

- Az én... édes, édes leányom? és elfulladt. Reszketett. Alig állott a lábán. -A buba után halt... Meghalt? Óh. Hát miért? S hagyta az Isten? Meghalt? Eltemetted? Azért nincs nagykendőd? téli bundád?

Igaz... Eltemetted... nálam nélkül... És még egy... egy... rajta kívül. Rettenetes... A másik kis leánykám? A Zsuzsika?... amióta ide be vagyok zárva... A kis bogár?... aki megfázott...

És félve, várva leste a felesége minden mozdulatát. Egy lehellet is zajt vert volna a szobában.

Az asszony lassan felnézett és tagadólag intett: „Nem”, rebegte bágyadtan.

- Óh nem? súgta Márton alig érthetően. Nem is beteg? Jó. De nem is izentem meg neked, hogy baj van odahaza. Miért? Tán megvetettél engemet? Hát elvetemedett vagyok már? Megutáltál engemet?... Csak rosszul értettelek... Csak egy, de az: Rózsika... Vagy (s kételkedve rebegte) mintha még valamit mondtál volna? Rosszul hallottam, ugye? A fiamat, az én... én kis fiamat, a kis Mártont, idehoztad, ugye, magaddal?

- Nem.

- Hát?

- Meghalt...

S arra csak egy keserves, idomtalan vad hang torkollott ki a Márton torkán, a karjai felemelkedtek az ég felé és a szegény ember összeesett, mint egy összeegyűrt rongy, amit elejtett a magasból egy erős kéz.

\* \* \*

*Schüller Róbertné sz. Ötves Marika*

## **Emlékeim egy nagy magyar-örmény orvosról**

Az elmúlt esztendő egyik Örmény Gyökerek Füzetében örömmel olvastam a kedves megemlékezést *Dr. Mártonffy István*, nekem csak Pista bácsiról. Ő volt Szilágy megye „mindenes” orvosa. A rokonai szá-  
lak mellett egyszerű és nagyszerű egyénisége nagy hatással volt rám. Sajnos az idő elmosza az emlékeket, de ami még megmaradt, elmesélem.

Igaz ember volt Ő a szó legnemesebb értelmében, nyers és szókimondó modorával együtt. Nem volt szép, nagy, kidülledt szemek, fekete, bozontos haj, barna bőr, de alatta nemes szív dobogott. Ajtaja nyitva állt minden rendű-rangú ember előtt; anyagi ellenszolgáltatás nélkül gyógyított. Hatalmas tudással minden betegséget diagnosztizált és sokszor különleges gyógymódokat alkalmazott. Néha csak ránézett a betegre és tudta, hogy menthetetlen. 1940-ben kuruzslással vádolták és megtiltották, hogy gyermekeket gyógyítson.

Felesége, Balta Izi néni (hivatalos keresztnevét nem is tudom) mesélte, hogy a tiltást követően egyik este szekéren hoztak hozzá egy gyermeket. Láta, hogy nagyon beteg, de nem nyúlhatott hozzá, ezért kérte, rögtön vigyék kórházba. A gyermek útközben meghalt. Pista bácsi hetekig alig aludt, őrjöngött és kiabált: „embert öltem!”

Ugyanez történt édesapám halála alkalmával. Két hétig influenzás tünetekkel feküdt, Pista bácsi hetente kétszer látogatta, de csak akkor jött rá az agyhártyagyulladásra, amikor édesapám elvesztette az eszméletét. „Menthetetlen, embert öltem!” - kiáltott fel.

Sok legendát meséltek Róla megye-szerte. Nem is legendák, megtörtént esetek. Nem ismert rangot, címet, mindenkit tegezett, mindenki egyforma volt számára. Így történt meg, hogy a bárónőt is letegezte. (Lett is nagy felháborodás, de Pista bácsi nem vett róla tudomást.)

Kuruzslással vádolták, mert történt olyan eset is, hogy megvizsgálta a beteget, és tudta, menthetetlen. A beteg megkérdezte: „Mit ehetek, Doktor úr?” - „Ehetsz, ihatsz amit akarsz, két hét múlva úgyis meghalsz” - volt a válasz; és valóban, úgy is lett.

Krasznáról egy szép fiatal lányt vittek hozzá, aki hetek óta csuklott. Behívta a rendelőbe, keményen ráparancsolt: „Vetkőzz!” Közben Pista bácsi is nagy lendülettel dobta le a köpenyét és gombolta ki a zakóját. A lány megijedt és elkezdett szaladni, Pista bácsi utána. Kergette a vizsgálóasztal körül néhány per-  
cig. A lány meggyógyult, elmúlt a csuklása.

1956-ban nővérem, Móka hazakerült szülni Nagykarolyból Krasznára, édesanyánkhöz. Felkeresték az ottani orvost, nevezetesen Cáprar Pityut, megbeszélni a szülést. Az orvos megvizsgálta a nyolc hónapos terhest és kijelentette, a gyermek halott, azonnal menni kell Kolozsvárra, egy adott címre (román orvoshoz), egy zárt borítékkal. Ott elveszik a babát. Ez délután történt; nagy volt a rémület, de drága édesanyánk ésnél volt, a következő busszal vitte nővéremet Szilágysomlyóra Pista bácsihoz. Vacsoránál találták a családot, így a vendégeket is asztalhoz invitálták. Étkezés közben Édesanyám beszámolt a törté-  
tekről. Erre Pista bácsi lecsapta a kanalat és rohant a rendelőbe a hallgatóért. „Feküdj le!” parancsolt rá Mókára. Meghallgatta a szívhangot és így szólít: „Ahogy ez bement, úgy március közepén ki is jön.”

Zsoltika meg is született március 16-án épen, egészségesen. (A román orvos így akarta pusztítani a magyart.)

Egy másik alkalommal Édesanyánk barátnőjével szintén felkereste a híres orvost, mondván, már benne vagyunk a korban, jó lenne egy általános vizsgálat. A rendelőben laboratórium is volt, így hát Pista bácsi elvégezte a szükséges vizsgálatokat. (Tudni kell, hogy az ötvenes évek nagy nyomorában sem megfelelő ruhánk, sem elegendő élelmünk nem volt. Az akkor divatos harisnyatartó gombja már régen letört, így azt egy rózsaszín paplangomb helyettesítette.) Amikor vizeletet kellett adni, ott helyben (nem volt vizes-blokk), Pista bácsi meglátta a rózsaszín gombot és felkiáltott: „Nem is tudtam Bözsi, hogy oda is masnit kötsz!”

Férjem születési hiba következtében egyik szemével nem látott. Már hároméves volt, amikor ezt a szülei észrevették. Az természetes, hogy Mártonffy doktorhoz vitték. „Ezen nem lehet segíteni, de a jó szem úgy megerősödik, hogy pótolja a hibásat, csak a foglalkozást kell jól megválasztani” - mondta Pista bácsi. Így is történt; férjem egyetemet végzett, rengeteget olvasott, kutatott mint történész; idősebb korunkra jobban látott, mint én.

Apósom gyomorpanaszokkal kereste fel, Pista bácsi megvizsgálta és azt javasolta, étkezés után egy dl savas bort egy csepp citromsavval igyon meg. Amikor fizetni akart, Pista bácsi rámordult: „Mit akarsz, te szerencsétlen kistisztviselő, miből akarsz te nekem fizetni?”

Hatalmas tudása közismert volt, meghívták a kolozsvári orvosi egyetemre, de ő ezt visszautasította.

Sokoldalúságát az is igazolja, hogy gyógyszereket készített. Olyan ideggyógyászatra alkalmas orvosságot állított össze, amit sógora, dr. Balta Gyula bácsi (ideggyógyász) Budapesten eredményesen alkalmazott.

Drága Pista bácsi, a magyar-örmények egyik kiválósága eltávozott örökre; halála mindnyájunkat megrendített. Bár Szilágysomlyón ez akkoriban még ritkaságnak számított, helikopter szállította a klinikára, de már nem tudtak segíteni.

Pista bácsi, nem felejtünk!

\* \* \*

## ***Ismét egy hiánypótló könyv!***

*Dr. Kapronczay Károly szerzőségével, Fancsali János szerkesztésében (ez utóbbi egy igen terjedelmes függelék összeállítását is jelenti, Fancsali erdélyi örmény tárgyú kutatásai során válogatta ki a dokumentálható személyeket) megjelent a Magyar-Örmény Könyvtár 8. kötete *Adatok a magyarörmény orvosok és gyógyszerészek történetéhez* címen.*

Kapronczay bevezető tanulmányában kitér arra, miként kerültek örmények Erdélybe, milyen volt a 17-18-ik században Magyarországon a gyógyítás, hogyan indult meg az orvosképzés, stb., egészen korunkig.

Olvashatunk ezután az „első fecskékről”, a 18-ik században a krakkói egyetemen tanuló Ákoncz, Gopcsa, Issekutz, Korbuly stb. orvostudorokról, arról, hogy más erdélyi örmények között az orvosok is részt vettek a 48/49-es szabadságharcban.

A kötet kétségtelenül legérdekesebb része a Hírneves magyarörmények a hazai orvostudományban című rész, amely - ha jól számoltam - 35 rövidebb-hosszabb életrajzot tartalmaz Ábrahám Bogdántól Verzár Gyuláig. Nem kevésbé érdekes az Emlékek a magyarörmény orvostörténet köréből fejezet, amely dokumentumokat közöl, például kormányzékai leiratot Szamosújvárhoz, amelyben kötelezik a várost, hogy állíttasson fel patikát.

A Magyarörmény orvosok és gyógyszerészek című lista összesen 374 nevet sorol fel, élőket és holtakat egyaránt, mindeniknél legalább a születési (és esetleg halálozási) dátumot, valamint diplomája megszerzésének évét is közölve. Mondanom sem kell, hogy ha az ember ezt a listát böngészi, jószerivel megtalálja benne szinte az egész Szongott-féle Genealógiát.

Jó, hogy van ez a könyv.

Bizonyára számos hibás adatot fedeznek fel benne azok, akik egy-egy személyt jobban ismernek, vagy éppen elmélyedtek a magyar orvos- illetve gyógyszerészet történetében.

De ismétlem, jó hogy van ez a könyv, hiszen ha már létezik egy adattár, az tovább csiszolható, pontosítható, bővíthető. Mint a szerkesztő bevezetőjében tudatosítja, hogy tisztában van a teljesség hiányával, de:

"...a jövőben számítunk tehát a kötet bővített változatának kiadására."

A könyv a Budaörsi Örmény Kisebbségi Önkormányzat, a Pro Artis Alapítvány, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával jelent meg, kétszáz számozott példányban.

\* \* \*

Embterátsadat csak akkor ismered meg, ha vele hét kemencze kenyeret elfogyasztottál:  
Ezengjered anzsumé gidsáncsnász, theor hiédé ochté phur hácz gerilisz.

*Erdélyi örmény közmondás*

\* \* \*

## A bor, az örök múzsa

Csávossy György nevéhez, úgy gondolom, nem kell részletes leírást mellékelnem, ugyanis az erdélyi magyar művelődési élet egyik kiemelkedő személyiségéről van szó. Neve hallatán sokaknak azonnal Csombord jut eszébe, hiszen nagyszerű borszakértő hírében ál /.../ ...tevékenységét áttekintve nyugodtan lehet a sokoldalú jelzőt használni, hiszen a már említett borszakértői minősége mellett drámaírással és költéssel is foglalkozik. Most fejezte be - saját bevallása szerint - élete főművét, Erdély szőlészeti és borászati monográfiáját, ilyen nagyarányú munka szinte nem is létezik magyar nyelven.

/.../

- Igyekeztem megmenteni a régi magyar dülőneveket, megörökíteni a hagyományokat, megírtam, hogy a szőlőtermesztő falvaknak mikor volt az első okirati említése, milyen birtokviszonyok voltak, kik voltak a földbirtokosok. Ez a munka tehát történelmi jellegű, ugyanakkor néprajzi, honismereti is.

/.../A monográfiában a hagyományos történelmi borvidéki felosztást használom, amelyről a román tudományos világ nemigen vett tudomást. Például hivatalosan külön borvidékként szerepel a gyulafehérvári és az enyedi. Márpedig egyetlen borvidékként kell számon tartani, mégpedig erdélyi hegyaljaként. Semmi nem indokolja a hivatalos román felosztást. Enyedhez sorolták be például Tordát, amely köztudomású, hogy sokkal hidegebb éghajlattal rendelkezik, más a borok jellege is, ott főleg száraz, savasabb borok vannak. Itt nálunk félszáraz, félédes, sőt, ha október 16-án, Gál napja után kezdik el a szüretet ismét, akkor az aszús termésekhez is eljutunk. /.../

Szinte próbálom sugallni, hogy milyen a Küküllő-mente, milyenek ott a dombok, a nyugodt, széles erdélyi hegyaljához képest például. Mennyivel fürgébb az a vidék, hogy úgy mondjam, mennyivel változatosabb, de ugyanakkor ezek a borok jellegében is megmutatkoznak. A Küküllő-menti borok maguk is kissé frissebbek, savasabbak, élénkebbek, nem tüzesebbek, de nagyon illatosak. Minálunk édesebbek, valamivel lágyabbak, testesebbek, tüzesebbek a borok, és végtelenül zamatosak. Európában, és nem túlzok, hiszen ismerem a világ borait, ilyen zamatgazdag borok nemigen vannak. Nem véletlen, hogy amikor az erdélyi bor először kikerült külföldre, Kemény István csombori bora 1867-ben, a rajnai rizling, szenzációnak számított. Az akkori párizsi világkiállításon elnyerte III. Napóleon nagyarányát. Ezekben a borokban már szellemiség van./.../

Ezt a fajtát én állítottam elő, az a neve, hogy Nauszika. Ő volt az a gyönyörű görög hercegnő, aki Odüsszeuszt a hajótörése után kimentette a hullámok közül. A filmváltozatban egy olyan üde, bájos, szőke színésznő játszotta ezt a szerepet, hogy amikor az új fajtáim végre létrejöttek, mert egy új fajtának az előállítása 17-től 25 évig tart, ezt a nevet adtam az 1957-ben végzett keresztezéssel előállított borfajtának. Ha ezt a bort nézed, ez is szőke, csillogó, fiatalos. Kristályosan tiszta, szikrázik, akár egy csiszolt gyémánt. /.../ A szűkülő pohár összegyűjti ezt az illatot, ami ebben elsődleges, az a bodzavirág illata. Másodlagos az ibolyaillat, harmadlagos a citromfélék illata. De voltaképpen, ha kimész egy virágzó mezőre, ahol zsálya, csombor, kakukkfű, menta virágzik, s a közelben nyílnak a bodzák, ott is megüt ennek a gazdag illatnak a párája.

- Beszélgetésünk elején említetted, hogy egyre gyakrabban írsz verseket. Néhány évvel ezelőtt adták ki *Ilyenkor ősszel* című kötetedet, azóta születtek-e új versek és lesz-e új kiadás?

- Hogy mikor lesz új kiadás, azt nem tudom, mert az én koromban nem lehet tudni, még hány évet élhet az ember, de igyekezni fogok. Amellett pedig nagyon szeretnék még egy történelmi darabot írni, mert ezzel adósa vagyok Nagyenyednek. Nem árulok el többet, mert hátha mégsem sikerül megírni.

/.../

...Csávossy György nem árulta el, hogy azokban a napokban fog megjelenni egy drámakötete, *Édes méreg* címmel, az Erdélyi Gondolat Könyvkiadónál, amely három színművét tartalmazza. Nos ezúton gratulálunk a szerzőnek, és azt kívánjuk, egészségben érje meg a decemberben megjelenő élete főművének, a bormonográfiának a kiadását, és dolgozzon továbbra is ilyen jó kedéllyel.

*Köllő Katalin*

*(részletek a Szabadság 2002. november 23-i interjúból)*

Csávossy György

## ERDÉLYI REQUIEM

*A kis, olaszi temető  
szeméttelp. A szenvedő  
tekintet bárhogy menekül,  
csak gaz, csak lonc fogja körül.*

*Az elvadult növénytenyészet,  
mit felhizlalt a vak enyészet,  
mint mocskos rongy hurkolja át,  
a sírok nyitott ágyékát.*

*Ledőlt kövek. Márványkereszt  
alkalmi tűzhelyet rekeszt  
csavargóknak. A hűlt hamun  
átsejlik itt-ott szomorún  
egy név, egy évszám, ékezet,  
a haldokló emlékezet.*

*Köröskörül a földgyalu  
már árkot mart. Betonzsalu  
a hirdetés: hivatalos  
világ ez s gyászod nem jogos.*

*Ím volt egy halk honfoglalás:  
az ősöké. Az elmúlás  
kötéssé vált s fejfák szerint  
itt küszködtek az őseink.*

*Nyílt kriptán át járkál a szél,  
megfoghatatlan, mint a cél,  
mely lefordítja s töri szét  
a kihalóknak címerét.*

(1987)

*(Ilyenkor ősszel – Versek, Gazda Kiadó Kft. Kolozsvár, 2000)*

\* \* \*

Lászlóffy Aladár

### **„... Lepkék szárnya alá a vers”**

Az erdélyi költészetnek, attól függően, hol, ki mellett állunk meg éppen körülnézni a tájban felsorakozó dombok, hegyek, vonulatok láthatárán, nyilvánvaló, hogy egy lassan-lassan betelő félévszázad óta van egy Csávossy-hangulatú pontja is, az ő nevével, kiteljesedő életművével jelzett és jegyzett „onnan nézek szerteszét”-je. Szülőlevelek lengenek legében, metrumaiban, pedig ahhoz képest, hogy aránylag kevesebb bordalt írt az urbánus aszfalköltőknél (Petőfiről is mondják, hogy ahhoz képest amennyi bordala van, nem volt borissza) - bizony Csávossy a valóságos bor valódi özönét irányította tényleges poharainkba,

vérereinkbe. Ezt a paradoxont még azzal is fokozni lehet, hogy Ő aztán sosem volt a mámorítás, a berúgás, a leitatás, az eszméleteltérítés párhíve, legfennebb a kibuggyanó valóságos és jelképes könnyek felítatásával próbálkozott meg költőprogramjában, főleg poétához illő szó-felleg, rím-vatta és muzsika-tépés alkalmazásával, vigaszával. Egyszerre a kinti, természeti, tájbeli szépség s a belső csendért imádkozó, de a szenvedéssel elbíbelődő terek, varázslatok, szertartások költője Csávossy György is. Ennek az IS-nek szerepe, rangja van itt, mint tábornoki rendjelnek, megszolgált lovagi keresztnek vagy káplári csontcsilagnak bármely seregben. Mert az utóbbi (lassan betelő) évszázadban Erdély története futamodók honvágyával és lehulló hideg havak, vérzivatarok harmatával dúsulhatott az irodalmában is, de a meghatározó vonulatot, az ébrentartó folytonosságot a józan kitörést a bekerítésből a nagyönis egymás közelében felsorakozó bárdok velszisége jellemzi. Ehhez az angyalkarhoz tartozik Ő is, aki 56 őszén egy olyan összeállításba keveredve kerül a nyilvánosság elé, mely az akkori zajlásban egy frissen induló és újító hangú-hangulatú nemzedéket jelent be. Ám túl a „falra írt nevek elégiáján”, azon az örök gondon-kérdésen hogy „lesz-e még tő, mely nekünk terem” s annak melankolikus szélbekiáltásán, hogy „gazdátlan könyv az élet”, Csávossy visszapillantó válogatásának, mint új verseskönyvnek a saját üzenete, szentenciája, kiütetése és tálalása ez: az érzékenységtől szenvedünk fokozottabban, észveszejtőbben, az anyanyelvünket féltjük, de az anyanyelvünk s az érzékenységünk segített és segít túlélni mindig, költői és valóságos értelemben. A Csávossy-pontról körülszemlélve is, ebben a tudatban térhet magához lelkiismeretünk és önbi-zalmunk.

\* \* \*

## Csak akarni kell

A könyv címe egyúttal idézet egy nemrég elhunyt, nagyszerű embertől.

"A belföldi és külföldi diák-kerékpártúrák a mai napig egyedülálló kezdeményezője, megalapítója, megszervezője és lebonyolítója volt Romániában az V-VIII. osztályos tanulókkal."

Az idézet egy vékonyka, 48 oldalas könyvből való.

A vékonyka könyvet tisztelettel lehet és érdemes forgatni, mert családi ajánlás olvasható az impreszum fölött: „Édesapánk és férjem emlékére”.

Erről az édesapáról és férjről Erdély szélében-hosszában egyvalamit mindenki bizonyosan tud, legalább hallomásból, még hozzá az idézetben említett kerékpártúrákat...

*Fejér Ákosról* van szó ugyanis, akinek haláláról idén júniusi számunkban közöltünk szomorújelentést.

És most forgathatjuk a róla szóló könyvet, benne családi, valamint a túrákról és sok másról mesélő fényképek. Köztük az elhunyt előtti, utolsó nagy szervezésén készült csoportkép. De erről szóljon ismét egy idézet, a Fejér Ákos életpályáját bemutató írásból:

"2002. április 27-én korát meghazudtoló fiatalsággal és fűrgeséggel megszervezi a Szent György-napok keretén belül a kerékpárosok harmincéves találkozóját, amelyre egykori tanítványai hazajöttek Magyarországról és Svédországból is. Ebből az alkalomból Mikóújfaluban emlékkiállítás hoz létre a hosszú évek során összegyűjtött újságcikkekből, levelekből, képeslapokból, kerékpár-alkatrészekből, térképekből, könyvészetből és a túrán használt kelléktárból, mint: rövidnadrág, csajka, hálósák, hátizsák."

És mint megtudjuk, néhány nappal később lett rosszul, míg május 10-én örökre elaludt.

Érdemes a könyvecskét lapozgatnunk azért is, mert rövidke ismertető szövegekben felsorolja, mennyi mindent tett az életében Fejér Ákos a közért. Csak a címszavak: Építkezések, pályák, sportbázis; Versenyek, találkozók, kiszállások; Tornaünnepélyek, tornabemutatók; Kirándulások; Téli és nyári táborok; Kerékpártúrák...

Ez utóbbiak között ott van például a Kőrösi Csoma Sándor kerékpártúra, amelyen Bulgáriába ment 13 gyermekkel, és összesen 1264 kilométert tettek meg. Pop Simion 1974-ben jelentetett meg róla riportot, sok-sok más visszaemlékezés, valamint róla szóló cikkek mellett ezt is megtaláljuk a könyvben.

"Egy kis játék a számokkal az említett évek (a szerző öt éves időszakra gondol - a szerk.) erőfeszítése kétmillió pedálforgás, a kerékpárgumik recéje körülbelül hétmillió pecsétet nyomott Európa országútjaira."

2002. október 26-a óta a mikóújfalusi nyolcosztályos iskola az ő nevét viseli.

A könyvecske borítóján végigvonuló képcsíkon látjuk, amint Fejér Ákos tucatnyi tanítványa élén kerekedik a napsütésben. Szép ötlet, Kisgyörgy Tamás tervezte.

Bizonyára így, a csoport élén kerekedve marad meg kerékpárosai, tanítványai emlékezetében.

A könyv a sepsiszentgyörgyi Charta Kiadó gondozásában jelent meg.

\* \* \*

## *Erzsébet-napi búcsú Erzsébetvároson*

Az erdélyi örménység egyik, valaha legjelentősebb városának, Erzsébetvárosnak római katolikus plébánosa, illetve a városban élő néhány örmény-magyar hívő lelképásztora, Kádár Sándor tartott remélhetőleg hagyományteremtő ünnepséget november 19-én a helyi római katolikus, az egykori mechitarista templomban. Árpádházi Szent Erzsébet, a város védőszentje emlékére Sándor atyával együtt celebrált a szentmisén a segesvári főesperes és a kiskapusi plébános, valamint az ortodox és görög katolikus egyházak is képviseltették magukat. Magyarországi hívek és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem bölcsész hallgatói ünnepeltek együtt az erzsébetvárosi örmény és római katolikus helybeliekkel. Kádár atya Erzsébet életéből azt a tulajdonságát emelte ki, hogy ő hazájától távol élve is tudott szeretetet adni fáradság nélkül, mondván, szívéből ad, hisz nem ő a szeretet forrása. Az erdélyi magyarok helyzete hasonló Erzsébetéhez, ők viszont rá is szorulnak a szeretetre, az anyaországiak segítségére, hiszen az ottani értékeket is meg kell őrizni, s ami van, azt kamatoztatni.

Az összegyűltek megemlékeztek Ávedik Lukácsról, itteni plébános, egykori esperesről is, aki 1872-ben, tehát éppen 130 esztendővel ezelőtt ezen a napon vette fel a papi rendet. Az Armenia című magyar nyelvű örmény folyóirat így emlékezett meg erről az évfordulóról 1897-ben: "Erzsébetváros Szent Erzsébet napján (nov. 19.) hármás ünnepet ült: megülte Őfelsége, a királyné nevenapját, megülte a város védőszentjének napját és Ávedik Lukács esperes plébános huszonöt éves papi jubileumát."

Az atya egyik vágya, hogy ez a kisváros is tudjon ünnepelni, és méltóan megemlékezék városa pártfogójáról, megvalósult, de ennek folytatásaként újabb célokat tűzött ki maga elé. Sok feladat vár még Sándor atyára a következő találkozásig a jövő évi Erzsébet-napi búcsún, addig nagy hálával gondolunk az ő és az erzsébetvárosiak vendégszeretetére és közösen kérjük Szent Erzsébet közbenjárását és a Jóisten kegyelmeit az erzsébetvárosi egyházközség pásztorára és nyájára.

*Polyák Mariann*

\* \* \*

*Wass Albert*

### **Az aranymadár**

*(Erdők könyve című mesekönyvből)*

És most, kedvesem, mielőtt éjszakába menne át az este, és egymásnak nyugodalmas jó éjszakát kívánának, hadd mondjak még el egy utolsó mesét. Nem is mesét: igaz történetet. Mint ahogy mindaz, amit eddig elmondtam neked, nem mese volt tulajdonképpen, hanem csupa valóságos, igaz történet. Mert valóságos igaz ám, hogy él az erdő, élnek benne a fák és a virágok, és hogy az állatok és madarak beszélnek egymással meg a fákkal. Való igaz az is, hogy vén Csönd bácsi mohaszakállában apró kis csigák mászkálnak, és az Angyalok Tisztását is megleled valahol jól elrejtve az erdők között. Igaz a kék hegyek története is, Bulámbuk, a vén gombacsináló, mindaz, amit elmondtam neked, szintiszta igaz. Most pedig jól figyelj ide, hadd mondjam el az utolsó igaz mesét.

Volt egyszer, nagyon régen, egy kisfiú. Ott élt valahol messze keleten, erdők és hegyek között egy kicsike országban, amelyikről ma már alig tud valaki, és amelyiknek Erdélyország volt a neve.

Ott nőtt föl ez a kisfiú, abban az országban, az erdők között. Az erdő tanította meg látni, hallani, érezni. Játszótársai az őzek voltak, és a kisnyulak. Barátai a fák, virágok, pillangók.

Látó-ember volt. Értette a fák beszédét, a patak suttogását. Időnként átment az Angyalok Tisztásán is, és az angyalok megtöltötték a szívét szeretettel, jósággal, békességgel, és mindazokkal a drága kincsekkel, amiket a Jóisten az ember számára ajándékol adott.

De amikor a kisfiúból nagy fiú lett, érte jöttek a városból a gyűjtőemberek és elvitték magukkal, hogy dolgozzék nekik. Elhurcolták messzire, nagy városok kőházaik közé, és nem engedték többé szabadon. Majd jöttek a rontó-emberek, elfogták, megkötözték, hogy ameddig csak él, szolgálja őket.

Pedig odahaza várta ám az erdő. Várták a fák, az őzek és a pillangók. A visszhang, a patak, a csönd. A virágok nyíltak, elhervadtak. Vándormadarak jöttek, vándormadarak mentek. De a fiú mégsem tért vissza.

Mikor aztán már nagyon-nagyon sok idő eltelt, és a fák újra zöldek voltak, a rétek virágain pillangók kergetőztek, és Visszhang ott ült kék ruhájában a sziklákon, és versenyt dalolt a madarakkal: az erdő elhátározta, hogy üzen érte. Előhívta legkisebb szolgáját, a fenyőszagú szellőt, és azt mondta neki:



- Eridj, szolgám, és keresd meg az én barátomat. Járd végig a völgyeket mind, az emberek kőházait mind, és mondd meg neki, bárhol is találd: üzeni az erdő, hogy hús árnyékkal várják haza a fák. Neki gyűjtik illatukat a virágok. Érte tanulják új madaraikat a fák. Mesét kíván csobogni fülébe a patak. Hívják az őzek, nyulak, mókusok. Jöttét lesi az ösvény. Mondd, hogy jöjjön, siessen, érte üzen az erdő!

Perdült a szellő és tovaszállt.

Az erdő pedig készült a fogadtatására. Friss záporral mosta tisztára a fák leveleit. Feldíszítette a virágokat harmatos ékszerekkel. Mohaszőnyeget terített az ösvényre, a hazatérő lába alá.

Aztán eltelt egy nap. Egy második nap. Egy harmadik. Az erdő várt.

Negyednapra hazatért a kicsi szellő. Fáradt volt és poros.

- Megtaláltad-e? - kérdezte az erdő. S a szellő felelt:

- Megtaláltam. Poros, piszkos kőházak rengetegében. Fáradt és szomorú.

- Jön? - kérdezték izgatottan a fák, virágok, madarak.

- Nem jöhet - sóhajtott a szellő. - Láthatatlan láncokkal megkötözték. Nem jöhet.

A fák szomorúan lehajtották ágaikat, a patak sírni kezdett. A virágok elsápadtak. A csönd sóhajtott.

Másnap szélnek eresztett az erdő egy kis, bolyhos felhőcskét.

- Eridj és mondd meg neki, hogy ne hallgasson a gyűjtő-emberekre, ne féljen a rontó-emberektől, tépje szét láthatatlan láncait, és jöjjön. Neki akar tetszeni a harmatcsöpp a fűszálak hegyén. A pillangók betanulták új táncaikat. Mondd, hogy jöjjön, siessen. Hűvös az árnyék. Illatos a pázsit. Harangvirágok köszöntik az estét. Az élet szép. Eridj.

Elszállt a felhőcske, és teltek a napok. Sok idő multával tért meg csupán. Tépetten, rongyosan, szürkén. S mondta:

- Fájt a szíve, amikor meglátott és könny volt a szemében. De a láncokat gonosz varázslat rakta reá, és nem bír velük. Kormos, szennyes körengetegben raboskodik. Nem jöhet.

Sírni kezdett a kicsi felhőcske, sirtak a fák, a virágok, a rétek. Elhallgattak a madarak is, és az őz bánatosan elvezette fiait a legsötétebb katlan sűrűjébe.

Ekkor az Erdő Jó Angyala, ott fent az Angyalok Tisztásán, elővett egy kis aranykalitkát, és az aranykalitkából kiengedett egy színarany madarat.

- Eridj hát te - parancsolt rá az angyal. - Törd meg a gonosz varázslatot, és hozd őt vissza közénk. Eridj!

Azzal föllendítette a levegőbe.

Az aranymadár szállt. Előtte járt a szellő, és mutatta az utat. Fehér felhő kísérte odafent. Így értek el a városig.

A szellő megmutatta, melyik az ablaka. Az ablak előtt egy szomorú, satnya utcai fa állott.

Az aranymadár fölszállt a fa legtetejére, megrázta tollait és nagyot füttyentett. És abban a pillanatban kinyílt magától az ablak.

Az aranymadár újra füttyentett. De olyan csodálatos szépen, hogy a rab az ablakhoz szaladt, és csodálkozva nézett ki az utcára. Meglátta az aranymadarat a fa tetején. És abban a pillanatban, amikor meglátta, csodálatos szép varázslat történt. A láthatatlan láncok lehullottak róla.

Csak állt az ablakban, nézte az aranymadarat, és hallgatta a füttyét. Aztán nevetni kezdett. De a szeméből könnyek ömlöttek, lassan megtöltötték a szobát, kiömlöttek az utcára, végigfolytak az utca kövein, és amerre folytak, ragyogó-tiszta ösvényt mostak a városon végig, a gyűjtő-emberek és rontó-emberek között, varázslatos ösvényt, melyet nem léphetett át senki sem, akinek tisztátalan volt a szíve.

Az aranymadár még füttyentett egyet, majd megrázta szárnyait, és felröppent a levegőbe. Keringett egyet, aztán lassan szállani kezdett keletnek. Az ember pedig, aki rab volt, elindult utána, ujjongó szívvel és felszabadultan, a könnyek bűvös ösvényén, hazafele.

Így történt ez, lelkecském, éppen így.

Amikor majd megnősz, és a gyűjtő-emberek téged is elvisznek magukkal, és a rontó-emberek rád bilincselik láthatatlan láncokat, akkor egy szép napon magad is megtudod, hogy ez a mese az utolsó szöveg igaz.

Amikor már nagyon fáradt leszel, és nagyon céltalannak érzed a sorsodat: egyszerre csak érted üzen az erdő.

Először csak egy kis szellővel, mely csak úgy végigsurran melletted az utcán. Fenyőillatából már alig érezhetsz valamit, de meghallod mégis, amikor a füledbe súgja:

- Üzeni az erdő, hogy árnyékkal várnak rád a fák... illatukat neked gyűjtik a rét virágai... jöttödet lesi az ösvény... jöjj, siess...!

Aztán meglátsz egy felhőt, egy kicsi, bolyhos, fehér felhőt az égen, és tudni fogod, hogy újra üzent érte az otthoni erdő. Látni fogod emlékezetedben a régi tájakat, és úgy sajog valami benned, mint még soha addig.

Végül aztán meghallod ablakod alatt az aranymadár füttyét. Ablakod magától kitarul. És ott ül majd a fán, és hazahív otthonod drága aranymadara: a sárgarigó.

Valami megpattan benned akkor. Szemedből előtörnek a könnyek, lemossák rólad a láthatatlan láncokat, kiömlenek az utcára is, és végigfolynak a köveken, bűvös ösvényt mosva lábaid elé az emberek között. És te elindulsz majd ezen az ösvényen. Keletnek, mindig csak keletnek, amerre a sárgarigó hív.

Így.

Most aludjál jól, a mese véget ért. A fák is alszanak már odakint.

\* \* \*

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület köszönetet mond mindazoknak, akik személyi jövedelemadójuk 1 %-val 2002-ben is támogatták egyesületünket. Az APEH ezen felajánlások eredményeként 190.333 Ft támogatást utalt át bankszámlánkra. Az összeget - az elnökség határozata szerint - könyvkiadásra kívánjuk felhasználni.

\* \* \*

## Híradó

Egy busznyi szegedi, főleg örmény származású látogatta meg október 12-én gróf Csáky Kornélia grófnőt /dr. Bisztray Tamásné/ - Hollósy Kornélia magyarörmény operaénekesnő unokáját - és családját Dombegyházán. A dr. Varjúné Tarnai Lenke szervezte találkozót a grófi családnál a Vendégházban kezdődött, majd a Szent Kornélia kápolnához látogattunk el, ahol a grófnő megajándékozott bennünket egy Hollósy Kornéliáról kiadott könyvvel, majd elhangzott a grófnő „Emlékezzünk” c. 1999-ben írott verse is. Délután az Öregek Otthonában elfogyasztott gyertyafényes ebéd után a Könyvtárban megkoszorúztuk Hollósy Kornélia emléktábláját. A Kultúrházban a citera zenekar, a dombegyházi ifjú táncosok, versmondók mellett egy örmény népdal is elhangzott zongorán Tóth Eszter Mária előadásában. Kellemes beszélgetés zárta az igen gazdag programot, amelyet a jövőben - hagyományt teremtve - szeretnénk megismételni. Köszönet először is a Bisztray családnak, de valamennyi szervezőnek, közreműködőnek, Gyarmatiné Julika polgármester asszonynak a szép napért.

*Dr. Tóth Rózsa, Szeged*

\* \* \*

### *A Fővárosi Örmény Klubban:*

Október 17-én zsúfolásig megtöltött teremben hangzott el *Murádin Jenő* kolozsvári művészettörténész, egyetemi tanár vetítettképes előadása *A Fadrusz szobrok 100 éve* címmel. Nemcsak a téma, hanem maga az előadó is oka volt a nagy érdeklődésnek. Murádin Jenő magával ragadó előadása, tárgyi tudása, közvetlensége mindig nagy tömegeket vonzott eddig is előadásaira. A kolozsvári Mátyás szobor története, Fadrusz János élete és munkássága azonban mindenkit megmozgatott. Büszkeség töltött el valamennyiünket, amikor az előadó felsorolta, milyen sok magyarörmény család vett részt adományával e csodálatos alkotás megvalósulásában. Az előadást követően az előadó kitartóan dedikálta hasonló című könyvét.

\* \* \*

### *Kolozsvárról jelentik:*

December közepétől jelentkezik Kolozsvár és Erdély első magyar nyelvű közösségi rádiója, az AGNUS a 88,3 MHz-en, naponta 03-08 és 12-15 óra között.

Az AGNUS Rádió tulajdonosa az Erdélyi Református Egyházkerület, azonban a rádióban helyet kap a többi magyar történelmi egyház /római katolikus, unitárius, evangélikus/ és a görög katolikus egyház is.

Az AGNUS Rádió többnyire magyar nyelvű műsoraival Kolozsvár és környéke magyar lakosságát szeretné megszólítani, de lesznek műsoraik román és angol nyelven is. Az egyházi műsorok mellett iro-

dalmi, kulturális, tudományos, zenei és interaktív /kerekasztal-beszélgetések, magazinok/ műsorok, valamint hírek lesznek hallhatók.

További információk az Agnus Média Alapítványnál /Kolozsvár, Fő tér 23., a Magyar Konzulátus belső udvarában/ naponta 11-13 óra között.

\* \* \*

## **MEGHÍVÓ**

Szeretettel meghívjuk Önt és kedves családját, örmény származású rokonát, barátját, ismerősét a Fővárosi örmény Klub 2002. december 19. napjának (csütörtök) du. 17 óráján kezdődő klubestjére a Magyarok Háza Budapest V. Semmelweis u. 1-3. I. emeleti üvegtermébe.  
Mindenkit szeretettel várunk!

### *Program Szent karácsony ünnepén*

- Karácsonyi műsor
  - Szongott Kristóf díjak átadása
  - Díjazottak: Dr. Csordás Eörs kanonok, a Pazmaneum rektora  
Dr. Semjén Zsolt, helyettes államtitkár, parlamenti képviselő
  - Betlehemes játék
- Közreműködik a Szent Család Plébánia gyermek színjátszó köre  
Rendezte és betanította: Dr. Kilián Istvánné és Egyháziné Marthy Katalin (ének)  
Jelmez: Wertán Kinga

\* \* \*

## **Felhívások!**

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület szeretné megjelentetni a Gudenus János József Örmény eredetű magyar nemesi családok genealógiája pótkötetét, de tervezzük a javított, bővített kiadást is a nagy érdeklődésre tekintettel. Kérjük az érintett - különösképpen a Pászákász, Petráskó és Rátz családokat - , hogy a hiányzó adatokat küldjék meg a szerkesztőség címére. Kérjük jelezni, ha téves adatközlést észleltek.

Előkészületeket folytatunk, hogy elkészülhessen az Örmény eredetű családok genealógiája című kiadvány, mint az Erdélyi Örmény Múzeum sorozat része. Kérjük tehát a családok jelentkezését, akár Gudenus János József genealógus címén (1211 Budapest, Kiss János altb. u. 61.), akár a szerkesztőség címén. Kérjük az iratokat (fénymásolatukat), adatokat mellékelni.

\* \* \*

Az EÖGYKE megkezdte egy „Erdélyi magyarörmény szakácskönyv” előkészítő munkálatait. Kérjük, küldjenek recepteket! A szerkesztőség címére érkező recepteket a tervezett könyv szerkesztői fogják kiválogatni: nyilvánvaló, hogy ugyanazon étel többféle recept szerint is készülhet, ám egyetlen ételről nem szükséges húsz-harminc leírást közölni, néhányat - táj, családi szokás, vagy időrend szerint eltérőt - azonban igen. Ezt a válogatást a könyv összeállítói végzik el, akik kérik: a recepteket névvel aláírva küldjék be, hiszen a szakácskönyv hitelességét is az fogja biztosítani, hogy aki receptet ad meg, annak a neve is ott szerepel - a könyvben is.

\* \* \*

**Kedves Olvasóink!**

### **Kéréssel és felhívással fordulunk Önökhöz!**

Az EÖGYKE hozzákezdett a Magyarörmény ki kicsoda című kiadvány összeállításához, amelyben az örmény gyökerekkel rendelkező híresebb, nevesebb embereket szeretnénk összegyűjteni. Hosszantartó és felelősségteljes munka ez. Kérünk mindenkit, aki tud olyan, említésre valóban méltó emberről, aki örmény gyökerekkel rendelkezik, az adatokat juttassa el a szerkesztőségbe. Kérjük: az adott személy nevét, születése évét és helyét, az örmény vonatkozás jelzését (milyen örmény családok leszármazottja az illető), végzettsége, képesítése, szakmai vagy tudományos fokozatai megjelölését, valamint tevékenysége rövid leírását (negyed, vagy fél oldalon). Indokolt esetben természetesen ez hosszabb is lehet. Kérjük, jelezze az adatok forrását, és a dokumentumok létét: van-e az adott személlyel kapcsolatban valamiféle doku-

mentum (valamint kép, fénykép, stb.) a birtokában. Kérjük, írja meg címét, elérhetőségét is, hogy az adatokat hitelesíteni, az esetleges dokumentumokat felkeresni (másoltatni) tudjuk.

Kiket keresünk? Magyarörmény származású, nevezetes személyeket, akik megbecsülést vívtak ki maguknak s akikről illik, vagy illenék tudnunk: a magyarörmény múlt, közelmúlt és jelen tudományos, politikai, közéleti, gazdasági, oktatási, hadi, egyházi, művészeti, irodalmi, kiemelkedő társadalmi tevékenységű alakjait. Kérésünket meg fogjuk ismételni több lapszámon át, hiszen tudjuk, hogy az adatolás nem könnyű munka. A beérkező anyagokat az EÖGYKE által erre a célra kijelölt bizottság fogja kezelni, amely eldönti, hogy végső soron ki az, aki bekerül a Magyarörmény ki kicsoda című kiadványba. Segítségüket előre is köszönjük!

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Postacím: 1251 Budapest Pf., 70.

E-mail: magyar.ormeny@axelero.hu fax: 201-2401.

\* \* \*

## **Dr. Zakariás István (1871-1940)**

CSÁSZÁR ZAKARIÁS IZSÁK (1828-1902) - felmenőjének örmény neve CONTICAR ZADIG - és FEJÉR MARGIT (1846-1926) utódjaként született 10 gyermekes családban, Csikszépvízen. Apja, anyja örmények voltak. 1895-ben végzett a Magyar Királyi Ferencz József Egyetemen Kolozsváron.

Orvosként kezdetben Csikszentkirályon majd évtizedeken keresztül a háromszéki Csernátonban dolgozott, életének utolsó 12 évét Csikszépvízen töltötte. Hamvait a csikszépvízi örménytemető őrzi. Megbecsülést, elismerést és felhőtlen tiszteletet vívott ki magának betegei körében is. Munkaszerető, dolgozó, becsületes és megbízható ember volt, a minden tettetés nélküli igaz ember példaképe. Vérszerinti származását fennköltten hangoztatta; büszke volt örmény eredetére, de érzelmileg magyarnak vallotta magát. „Lángoló” magyarságát tettei igazolják. Az első világháború idején hadisegélyként hazafias indítatásból több havi fizetését (ami akkor nem kis összeget jelentett) és tetemes értékpapírjait ajánlotta fel. A „Madéfalvi veszedelem” történetét őrző emlékmű létrehozásához szükséges földterületet testvér-örökösével együtt (Zakariás Jenő és Zakariás Manó ügyvédek) ingyen adományozták.

Tájékoztatással az erdélyi örmény közösségünk még létező „kapaszkodó gyökereit” szándékoztam adatokkal erősíteni az utókornak és egyben hiteles elismerést szerezni nagyapám elévülhetetlen emlékének.

*Dr. Pachota Gyuláné, Zakariás Sarolta*

\* \* \*

## ***A Fővárosi Örmény Klub 2002. évi programjai:***

### **Január 17.**

Én alólírt angadsabur...

Jéf dagdag angadsaburesz...

Erdélyi örmény farsangi vidámságok

Közreműködött: Zábó Gyula énekes és Dávid Csaba krampusz

Zongorán kísért: Hosmann Erzsébet

### **Február 21.**

Ady Erdélye és Erdély Adyja

Előadó: Pomogáts Béla irodalomtörténész

Közreműködött: Várady Mária színművész

Barangolás őseink földjén

Erdélyi utazás 2002. augusztus 22-28-ig, vetítettképes előadás. Előadó: dr. Szarka György

### **Március 21.**

Papp Gábor, egy magyarörmény festő Kolozsvár és Szeged között

Előadó: Murádin Jenő művészettörténész (Kolozsvár)  
Hangverseny Johann Sebastian Bach műveiből  
Előadók: Szilvay Ingrid zongora, csembaló, Fogolyán Kristóf fuvola

### **Április 18.**

Molnár Ferenc: A cukrászné  
Vígjáték két részben  
A nagyváradai Kiss Stúdió Színház előadása  
Szereplők: Dobos Imre, Kiss Török Ildikó, ifj. Kovács Levente, Varga Vilmos  
Rendezte: Kovács Levente (Marosvásárhely)

### **Május 16.**

Csiky Gergely magyarörmény író, színműíró  
Bemutatta: Köllő Katalin újságíró, előadóművész (Kolozsvár)  
Gustav Mahler dalok  
Előadó: Kirkósa Orsolya (Kolozsvár), a Magyar Állami Operaház tagja  
Zongorán kísért: Dallos Erika

### **Június 20.**

Budapesti nemzeti emlékhelyek - vetítettképes előadás  
Előadó: Dr. Benedek Katalin művészettörténész  
Csiky András erdélyi magyarörmény festőművész - vetítettképes előadás  
Előadó: Tutsek János

### **Július 18.**

Sacra Korona - magyar film - vetítése

### **Augusztus 15.**

Székelyföldi freskók - vetítettképes előadás  
Előadók: Gondos Béla és Horváth Zoltán György

### **Szeptember 19.**

Erdély örmény krónikása ...Petelei István  
Előadó: Baranyai Zsolt irodalomtörténész  
Közreműködtek: Birck Edit irodalomtörténész és Szabó Anikó színművész

### **Október 17.**

"Az aradi 13" Megemlékezés.  
Részletek Nemeskürty István: Parázs a hamu alatt. Világostól Solferinoig című művéből  
Az Aradi Vártanúk Öröksége Egyesület céljai és feladatai: Dessewffy Sándor, elnök  
Bíró Sándor: A forradalom tribünjétől a külhoni városokig  
Könyvbemutató

### **November 21.**

A Fadrusz szobrok 100 éve - vetítettképes előadás  
Előadó: Murádin Jenő művészettörténész (Kolozsvár)

### **December 19.**

Szent karácsony ünnepén. Szongott Kristóf díjak átadása  
Díjazottak: Dr. Csordás Eörs kanonok, a Pazmaneum rektora  
Dr. Semjén Zsolt, helyettes államtitkár, parlamenti képviselő  
Betlehemes  
Közreműködik: Szent Család plébánia gyermek színjátszó köre

\* \* \*

## ***Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek 2002. VI. évfolyam tartalomjegyzéke***

### **Január VI. évf. 59. szám**

- Nyilatkozat - Magyar Katolikus Püspöki Konferencia
- Az Esztergom-Budapest Érsekség közleménye
- Felhívás - dr. Issekutz Sarolta
- Templomfoglalás a XX. század végén - dr. Issekutz Sarolta
- Történetünk koronájának drágakövei - dr. Temesváry János (ARMENIA 1890 október)
- A hazai történelmi örménység nyilatkozata
- Talán majd legközelebb - Miért maradt el II. Karekin katolikosz, az örmény egyházfő budapesti látogatása? - Farkas József György (Népszabadság 2001. december 10.)
- Hiába várták az örmény egyházfőt (Magyar Nemzet 2001. november 24.)
- Miben állott őseink eretnksége? Dr. Temesváry János (ARMENIA 1890. december)
- Híradó
- Jegyzőkönyv - Budapesti Örmény Katolikus Egyházközség, 1958. febr. 16.
- 1 %
- Idézni a betlehemi hangulatot...- dcs
- Híradó
- P. Kádár Dániel Antal C. M. Vind.
- Dr. Hovhannesian Eghia ügyvéd
- "Őrizd meg a Te népedet békében..." - januári gondolatok - Dr. Sasvári László
- Miről tanúskodik a kérdőív? - Dávid Csaba
- Öt éve temettük el Keresztes Zolit - László Ferenc (Szabadság, kolozsvári közéleti napilap, 2001. nov. 7.)

### **Február VI. évf. 60. szám**

- Bálint Tibor - kitüntetése és eltávozás
- A tehetség milliárdosa - Köllő Katalin (Szabadság 2002. febr. 4.)
- A gyémántfejű ember - Tibor Szabó Zoltán (Szabadság 2002. febr. 4.)
- Egyszer én is harangoztam - Bálint Tibor
- "Őrizd meg a Te népedet békében..." - február - Dr. Sasvári László
- Felhívás - dr. Issekutz Sarolta
- Karácsonyi ünnep - Dr. Simon Istvánné (Gyergyószentmiklós)
- Tisztelet Hollósy Simonnak - Losonczy Miklós (Szentendre)
- 1 %
- "Álmok álmodói - Világgraszoló magyarok" Egy kiállítás margójára
- Híradó
- Felhívás
- Otthonról - haza, beszámoló a 2000. évi körutazásról 6. rész - Wertán Zsolt
- dcs - úgyis mint krampusz - beszámolója a januári klubestről
- Klón - idézet az Erdélyi Örmény Kacajok c. kiadványból
- Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 2001. évi pénzügyi beszámolója
- „ÁSZ: Az örmények rosszul bántak a pénzzel" - Népszabadság 2002. febr. 7.
- Olvasói levél - Dr. Sasvári László

### **Március VI. évf. 61. szám**

- „Őrizd meg a Te népedet békében..." - március - Dr. Sasvári László
- Ady és Erdély I. rész - Pomogáts Béla
- Ady Endre: Ismeretlen Korvin-kódex margójára (részlet)
- Az örmények és a pénz - milyen örmények és milyen pénz?

- Id. Aján Gergely, Fancsali János, dr. Issekutz Sarolta, Szongoth Gábor, Dávid Csaba
- Issekutz Béla - Vizi E. Szilveszter
- Március 15: 1848
- 1 %
- Otthonról - haza, barangolás őseink földjén 2002, programajánló
- Otthonról - haza, beszámoló a 2000. évi körutazásról 7. rész- Wertán Zsolt
- Választások 2002. április
- Híradó
- Egy könyvről - amelyről sok minden jut eszünkbe... - Gyergyószentmiklós monográfiája - dcs
- Olvasói levél - dr. Száva T. Sándor
- Gudenus János József - Válasz

### **Április VI. évf. 62. szám**

- „Őrizd meg a Te népedet békében...” - április - Dr. Sasvári László
- Ady és Erdély II. rész - Pomogáts Béla
- TÉKA Művelődési Központ (Szamosújvár) - Balázs-Bécsi Attila
- Gondoskodó emberi kapcsolatok - Számítógépek és pénzádomány az örménymagyaroknak - Köllő Katalin (Szabadság március 21.)
- Mi badmer, oh, mi badmer...
- Hratch Katcharenz: Fájdalmak. Az áprilisi nemzedéknek, (versrészlet)
- Híres szentmiklósiak I. rész
- Zenés klubest a fővárosi örményeknél
- Papp Gáborról - Murádin Jenő
- Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 2002. évi feladatterve - dr. Issekutz Sarolta
- Híradó
- Gevork Emin: Kegyetlen kor ha rádtaposna (vers)
- Emlékezzünk elhunytakra
- Karácsonyi Péter (1940-2001) - Gazdovits Miklós, Bukarest
- Viszonylagos tavasz - dcs
- Örmények Gyergyószentmiklóson, beszámoló a vetélkedőről
- A Don-kanyar emléke Hidegkúton - dr. Szentpétery Tibor
- Otthonról - haza, barangolás őseink földjén 2002, programajánló
- Olvasói levél - Gyertyánfy Géza

### **Május VI. évf. 63. szám**

- „Őrizd meg a Te népedet békében...” - május - Dr. Sasvári László
- Magyaroknak lenni... - Sajó Sándor verse
- A reformkor csalóganja - Hollósy Kornélia Júlia Klára - Alpár Ágnes (Népszabadság április 13.)
- „Álmok álmodói - Világgraszoló magyarok" Hollósy Simon festőművész
- Kopacz-ikonográfia - Németh Júlia (Szabadság, márc. 16.)
- Gajzágó Sándor és Gross Arnold kiállítása elé - dr. Sinóros Szabó Katalin
- Dávid Dezső emlékezetére - dr. Száva T. Sándor (Bécs)
- A szamosújvári Salamon-templom ünnepe - Erkedí Csaba (Igazság, ápr. 11.)
- Híradó
- Felhívások
- A székelyföldi örmény katolikus egyház anyakönyvei I. Gyergyószentmiklós (könyvbemutató)
- X. Mátyás Napok - Kulcsár Gabriella (Szabadság, márc. 2.)
- Híres szentmiklósiak 2. rész
- Erzsébetváros (Erdélyben) - D.F. (Vasárnapi Újság 1859. március 20.)
- Füszerizélítő - Kozma Mária és Bagoly Irén (könyvbemutató)
- Otthonról-haza, barangolás őseink földjén 2002, programajánló
- Tallózás az Arméniából - Az első magyar színmű. Örmény író, örmény pályadíj - 1890. december

## Június VI. évf. 64. szám

- „Őrizd meg a Te népedet békében...” - június - Dr. Sasvári László
- Csiky Gergely cifra nyomorúsága I. rész - Köllő Katalin
- Egy erdélyi örmény közmondás és költészeti kapcsolata
- Egy per - és az ítélet
- Tájékoztató a Magyarigazolvány átvételéről - dr. Issekutz Sarolta
- „Őrizd meg a Te népedet békében...” a Te drága Kereszted árnyékában - Dr. Sasvári László
- Dr. Benedek Tibor egyetemi tanár emlékére - Dr. Sükösd László
- Dr. Sasi Nagy István (1919-2002) - Csizmadia Károly
- Gyászjelentések (Fejér Ákos, Borosnyay Pál)
- A felület - Dávid Csaba
- Meghívók - A II. ker. Örmény Kisebbségi Önkormányzat programajánlata - dr. Issekutz Sarolta, a XIII. ÖKÖ meghívója
- A halk Tüzes, avagy szemüvegjavítás - dcs (könyvbemutató)
- Dr. Zakariás János (1867-1945) - dr. Száva T. Sándor (Bécs)
- Híradó
- Felhívások
- A Magyarörmények Romániai Szövetsége felhívása - Sebesi Karen Atilla
- A budavári Sándor-palota - M
- Csodaszarvas nyomában Szamosújváron - Erkei Csaba ( Szabadság ápr. 30.)
- Híres szentmiklósiak 3. rész
- Ajándék Erdélyből - Gurubi István (Érdi Újság, május 2.)
- Idézet egy erdélyi levélből
- Tallózás az Arméniából - Szent Gergely ereklye templomunkban (1890. december)

## Július-Augusztus VI. évf. 65-66. szám

- „Őrizd meg a Te népedet békében...” - július-augusztus - Dr. Sasvári László
- Örmények ünnepe Szamosújváron - Erkei Csaba (Szabadság 2002. jún. 17.)
- Világosító Szent Gergely ünnepe. Szamosújvár, 2002. június 15, Pünkösöd után 4. szombat, - Jean Cloude Périsset Apostoli Nuncius
- Állami Számvevőszék. Jelentés az Országos Örmény Önkormányzat pénzügyi-gazdasági tevékenységének vizsgálatáról 2002. január. I. rész.
- „Komitas” kórus vendégszínháza az Orlay utcában
- Csiky Gergely cifra nyomorúsága II. rész. - Köllő Katalin
- Tájékoztató a Magyarigazolvány átvételéről
- Híradó
- Ikonok helyett kódexminiatúrák - Dr. Sasvári László
- Régi könyvek üzenete - gondolatok az Örmény kódexművészet című kiállítással kapcsolatban - (dcs)
- Szívekben égjen a láng.. A Fadrusz-szobrok 100 éve - Németh (Szabadság 2002. június 15.)
- Felhívások
- Ott álltunk, tehetünk-e másként? - Köllő Katalin (Szabadság 2002. június 17.)
- Pusztakamarási töprengés, hogy könnyebb legyen az álmunk
- Stabat Mater - dcs
- Csiky András festő- és fotóművész életrajza, művészi pályafutása - Tutsek János
- Vélt, valódi sorsom - Dávid Csaba
- A Szent Korona eredete - Budai Merza Pál (Brassó)
- Egy orosz ítélet - utánnyomás a Vasárnapi újságból, 1854. jún. 18-án
- Híres szentmiklósiak 4. rész
- Elsőáldozás a gyergyószentmiklósi örmény templomban - Dr. Simon Istvánné
- Egy erdélyi örmény közmondás
- Programajánló
- Báthorisok nemzetközi sikere (Szabadság 2002. június 11.)
- Palacsinta járat



### Szeptember VI. évf. 67. szám

- „Őrizd meg a Te népedet békében...” - szeptember - Dr. Sasvári László
- Budapesti nemzeti emlékhelyek - dr. Benedek Katalin
- Helyreigazítás
- Állami Számvevőszék. Jelentés az Országos Örmény Önkormányzat pénzügyi-gazdasági tevékenységének vizsgálatáról 2002. január. II. rész.
- Szobor Károlyi Bernát emlékére - (Budai Polgár 2002/12 száma)
- Cserkész tábor - erdélyi fiatalokkal (Dél-Balaton színes Heti Hirdető 2002. július 05.)
- Úgy mint eddig! - örmény kisebbségi választás 2002. október 20.
- Örmény kódexművészet című kiállítás megnyitója - dr. Benedek Katalin
- Híres szentmiklósiak 5. rész.
- Jönnek a törökök... - dcs
- Erzsébetvárosban szerepelt az örmény kórus - Erkei Csaba (Szabadság 2002. augusztus 26.)
- Emberek a szórványért - Lapohos András (Szabadság 2002. július 3.)
- Milyen utcában lakom - Székely Imre (Budai Polgár 2002/12)
- Szomorújelentések (Vákár Tibor, Dávid Attila)
- Vákár Tibor építész-festő búcsúztató köszöntése - Vadász György
- Dávid Attila - dcs
- Dávid Attila sírjánál - Sutarski Konrád
- Megmaradásunk záloga a szó, avagy gondolataim 3 szíveslátás kapcsán – Csikszentgyörgyi-Ficzus Margit
- Híradó
- Programajánló
- Ítélet
- Híres szentmiklósiak

### Október VI. évf. 68. szám

- „Őrizd meg a Te népedet békében...” - október - Dr. Sasvári László
- Felhívás - dr. Issekutz Sarolta
- Digitális identitás - Dávid Csaba
- Bemutatjuk az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 2002. évi választáson induló képviselőjelöltjeit
- Petelei István íróra emlékeztek - E (Krónika 2002. szeptember 16.)
- Apafi 330 éve bocsátott ki kiváltságlevelet az örmények számára. Erdélyi örmény ünnepek - Rosztás Péter Emese - (Krónika 2002. szeptember 16.)
- A Petelei-rejtély - Baranyai Zsolt
- Híradó
- Programajánló
- Mikor az örmény szépasszonyokat hét lakat alatt őrizték - Kolozsi Gergely István
- Zakariás János (1895-1967) A magyar híradástechnika egyik kiemelkedő egyénisége - Dr. Száva T. Sándor (Bécs)

### November VI. évf. 69. szám

- „Őrizd meg a Te népedet békében...” - november - Dr. Sasvári László
- Két választás Magyarországon - Dávid Csaba
- Kisebbségi önkormányzati választások 2002. október 20. Néhány elemző adat a választási eredményekről - Balogh Jenő
- Nemeskürty István: Parázs a hamu alatt. Világostól Solferinoig (1998) - Részletek
- Emlékezés halottak napjára - Borbély B. Júlia
- Mi történt Budapesten... Szentpétery Tibor kiállítása - Csepel 2002. okt. 22.
- Erdélyi örmények Budapesten - Erkei Csaba (Szabadság 2002. október 21.)

- Gyönyörű könyv - halottak napjára, ami az élők napja - dcs.
- Bemutakoznak képviselőjelöltjeink II. rész
- Építkezünk, gyarapodunk: Három kollégiumot avattak a hét végén Erdélyben. Szamosújvári szór-  
ványkollégium mákos bejglivel.- Sándor Boglárka Ágnes (Szabadság 2002. okt. 21.)
- Szabó Dezső - emlékest - Ö.L.B. - (Szabadság 2002. okt. 21.)
- Barangolás Erdélyben 2002 I. rész - Wertán Zsolt
- A levelező Petelei - Birck Edit
- Múltunk emlékei (Szongott Kristóf: Szamosújvár Monográfiája I. kötet 1901.)
- Híradó
- Felhívások
- Szomorújelentések (özv. Kirkósa Gyuláné, dr. Simay Attiláné)
- Híres szentmiklósiak 6. rész

### December VI. évf. 70. szám

- „Őrizd meg a Te népedet békében...” - december - Dr. Sasvári László
- Karácsony - dcs
- Sütő András: Advent a Hargitán (Részlet)
- A Capdebo család rövid története I. rész
- A Sokadalom értelme, ahogyan Novák Ferenc látja (utánnomás a Szabadság c. kolozsvári napilap  
2002. augusztus 6-i számából - rövidítésekkel)
- Id. Áján Gergely Gerő: Életút
- Petelei István: A tolvaj
- Emlékeim egy nagy magyar-örmény orvosról - Schüller Róbertné sz. Ötves Marika
- Ismét egy hiánypótló könyv! Könyvbemutató
- A bor, az örök múzsa (Szabadság 2002. november 23.)
- Csávossy György: Erdélyi rekviem (vers)
- Lászlóffy Aladár: „Lepkék szárnya alá”
- Csak akarni kell - könyvbemutató
- Erzsébet-napi búcsú Erzsébetvároson - Polyák Mariann
- Az aranymadár - Wass Albert (Erdők könyve c. mesekönyvből)
- Híradó
- Kolozsvárról jelentik
- Meghívó
- Felhívások
- A Fővárosi Örmény Klub 2002. évi programjai
- Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek 2002. (VI. évfolyam) tartalomjegyzéke
- Dr. Zakariás István (1871 -1940)

---

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja az adományok gyűjtését az erdélyi magyarör-  
mény közösségek részére. Megköszönjük az eddig hozzánk eljuttatott adományokat, továbbítjuk azokat. Pénzbeli  
adományokat az egyesület bankszámlájára is be lehet fizetni.

**Bankszámlaszám:** Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

**Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye:** 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

**Postacíme:** 1251 Budapest, Pf. 70. **Telefon:** 201-1011, **fax/tel.:** 201-2401

**Elnök:** dr. Issekutz Sarolta, fogadóidő minden szerdán 16-18 óra között.

### ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK - füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa

A kiadványt támogatta

a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Nemzeti Kulturális Alapprogram

Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

Felelős kiadó: dr. Issekutz Sarolta

Szerkesztő: Dávid Csaba, Munkatársak: Dr Sasvári László, Szongoth Gábor

Szerkesztőség: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel.: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401

Nyomdai munkák: Timp® Kft.